



T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ROMANTİK İLİŞKİLERİ OLAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN
NARSİSTİK KİŞİLİK EĞİLİMİ DÜZEYLERİNE GÖRE; İLİŞKİ
BAĞLANIMI, İLİŞKİ DOYUMU VE BENLİK SAYGILARININ
İNCELENMESİ: İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burcu DOĞANER

115101100

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Muzaffer ŞAHİN

İstanbul, 2014



T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ROMANTİK İLİŞKİLERİ OLAN ÜNİVERSİTE
ÖĞRENCİLERİNİN NARSİSTİK KİŞİLİK EĞİLİMİ
DÜZEYLERİNE GÖRE; İLİŞKİ BAĞLANIMI, İLİŞKİ
DOYUMU VE BENLİK SAYGILARININ
İNCELENMESİ: İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan: **Burcu DOĞANER**

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

25/09/2014

Enstitümüz *Psikoloji* Anabilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden *115101100* numaralı *Burcu DOĞANER* “*İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği*”nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği “**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN NARSİSTİK KİŞİLİK EĞİLİMİ DÜZEYLERİNE GÖRE; BENLİK SAYGISI, İLİŞKİ DOYUMU VE İLİŞKİ BAĞLANIMLARININ İNCELENMESİ: İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ**” konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 11.09.2014 tarih ve 2014/12 sayılı toplantısında seçilen ve Sefaköy Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin 48. maddesi gereğince (96) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile **Kabul/Red veya Düzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü’ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.


DANIŞMAN

YRD.DOÇ.DR.MUZAFFER ŞAHİN



ÜYE

PROF.DR. MÜCELLA ULUĞ



ÜYE

YRD.DOÇ.DR. ALP GİRAY KAYA

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “ Romantik İlişkileri Olan Üniversite Öğrencilerinin Narsistik Kişilik Eğilimi Düzeylerine Göre; İlişki Bağlanımı, İlişki Doyumu ve Benlik Saygılarının İncelenmesi: İstanbul İli Örneği” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıklarını her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

[Tarih ve İmza]

Burcu DOĞANER

ONAY

Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece İstanbul Arel yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumunyıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

[Tarih ve İmza]

Burcu DOĞANER

ÖZET

**ROMANTİK İLİŞKİLERİ OLAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN
NARSİSTİK KİŞİLİK EĞİLİMİ DÜZEYLERİNE GÖRE; İLİŞKİ
BAĞLANIMI, İLİŞKİ DOYUMU VE BENLİK SAYGILARININ
İNCELENMESİ: İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ**

Burcu DOĞANER

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Muzaffer ŞAHİN

Eylül, 2014- 74 sayfa

Bu araştırmanın amacı, İstanbul ilindeki üniversite öğrencilerinin, narsistik kişilik eğilimleri ile benlik saygıları, ilişki doyumları ve ilişki bağlanımları arasındaki ilişkileri ve farklılıkları romantik ilişkiler bağlamında incelemek; bu değişkenler arasındaki, ilişkilerin ve farklılıkların farklı cinsiyetlerde değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek; narsizmin farklı boyutlarında bu bağımsız değişkenlerin durumunu ortaya koymaktır.

Araştırma, 11 Ekim- 6 Aralık 2013 tarihleri arasında İstanbul İli'nde, üç farklı üniversitede ve farklı bölümlerde okuyan, 150 öğrenciye uygulanmıştır. Katılımcılara, Demografik Bilgi Formu, Narsistik Kişilik Envanteri, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, İlişki İstikrarı Ölçeği, İlişki Değerlendirme Ölçeği olmak üzere beş farklı veri aracı uygulanmıştır. Verilerin normal dağılmasından dolayı parametrik istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler, Pearson korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. İstatistiksel anlamlılık düzeyi olarak $\alpha = 0.05$ alınmıştır. Bağımsız değişkenlerin narsizmin farklı boyutlarındaki durumunun incelenmesinde ise T- testi ve OnewayAnova testi kullanılmıştır.

Narsistik kişilik eğilimi ile hem ilişki doyumu hem de ilişki bağlanımı arasında orta düzeyde ve olumsuz yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Narsizm üç boyuta ayrılmıştır: Normal narsizme sahip olanlar, sınırda olanlar ve narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanlar. Bu üç grubun bağımsız değişkenlerle

olan durumuna bakıldığında, narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanlar ile normal narsizme sahip kişilerin ilişki doyumlari ve ilişki bağlanımlari arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur.

Ayrıca, narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanlarla, sınırda olanların ve normal narsizme sahip olanların ilişki bağlanımlari arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır. İkili gruplar halinde karşılaştırıldıklarında ise; normal narsizme sahip olanlar ile sınırda olanların ilişki bağlanımlari ve normal narsizme sahip olanlar ile narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların ilişki bağlanımlari arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır. Ancak, sınırda olanlar ve narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların ilişki bağlanımlari arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark yoktur.

Sonuçlar, literatür ve diğer araştırmalar ışığında tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Narsistik kişilik eğilimi, Benlik saygısı, İlişki doyumu, İlişki bağlanımı.

IV

ABSTRACT

**EXAMINING THE CORRELATION BETWEEN NARCISSISTIC
PERSONALITY TENDENCY AND COMMITMENT TO
RELATIONSHIP, SATISFACTION OF RELATIONSHIP AND SELF-
ESTEEM AMONG UNIVERSITY STUDENTS WHO HAVE ROMANTIC
RELATIONSHIPS: AN EXAMPLE OF THE PROVINCE OF İSTANBUL**

Burcu DOĞANER

Master Thesis, Psychology Department

Supervisor: Yrd. Doç Dr. Muzaffer ŞAHİN

September, 2014- 74pages

The purposes of this study were: (1) examine the relations and differences between narcissistic tendency and self-esteem, satisfaction of relationship and commitment to relationship in romantic relations among university students in Istanbul, (2) determine changes of these relations and differences based on the gender and (3) present situation of these independent variables in the different levels of narcissism. This study was conducted among 150 students in three different universities with different majors between October, 11, 2013 and December 6, 2013 in Istanbul.

Five different data collection tools were conducted: demographic form, Narcissistic Personality Questionnaire, Rosenberg Self-Esteem Scale, Relationship Stability Scale and Relationship Assessment Scale. Due to the fact that the data was normally distributed; parametric statistical measures was applied. The relation between variables was examined by Pearson correlation method. Statistical significance level of $\alpha = 0.05$ have been selected. The situation of independent variables in the different levels of narcissism was analyzed using T-test and Anova test.

It is found that narcissistic personality tendencies are connected with both the commitment to relationship and relationship satisfaction in a mid-level and negative way.

Narcissism is divided into three levels: those with normal narcissism, those who are on the boundary and those who are close to narcissistic personality disorder. Considering the condition of these three groups with independent variables, it is found that there is statistically significant difference between relationship satisfaction and commitment to relationship of those who are close to narcissistic personality disorder and those with normal narcissism.

In addition, there is statistically significant difference between commitments of those who are close to narcissistic personality disorder or on the boundary and those with normal narcissism to a relationship. When binary groups compare; there is statistically difference between commitment to relationship of those normal narcissism and those who are on the boundary and also between commitment to relationship of those normal narcissism and those who are close to narcissistic personality disorder. On the other hand, there is not statistically significant between commitment to relationship those who are on the boundary and those who are close to narcissistic personality disorder.

The results are discussed in the light of the literature and other research.

The results demonstrate that; there is a positive correlation between narcissistic tendency and self respect, negative correlation between narcissistic tendency and satisfaction of relationship and commitment to relationship. The results show that there is no change based on gender.

The results are compared with similar studies.

Keywords: Narcissistic personality tendency, Self-esteem, Relationship Satisfaction, Commitment to Relationship.

V ÖNSÖZ

Narsistik kişilik eğilimi herkeste bir parça olabilen, kişideki seviyesi yükseldikçe ilişkilerinde gerek kendisiyle gerekse partneriyle ilgili sorunlara sebep olabilecek bir durumdur. Bu eğilim, kişinin farklı alanlarda insanlarla olan iletişimde kendisini gösterebilir. Kişi karşısındakine daha manipülatif, gösterişten hoşlanan şekilde davranabilir ve bunun sonucunda karşı taraf da durumun farkında olmazsa ilişkilerde çatışmalar çıkabilir.

Narsistik kişilik eğilimi yüksek olan kişilerin kendi ilişkilerini algılama şekilleri merak edilmiştir. Ayrıca kendilerini de nasıl algıladıkları araştırılmak istenmiştir. Bu doğrultuda, narsistik kişilik eğilimi ve ilişki doyumu, ilişki bağlanımı ve benlik saygısı arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bireysel farkındalık kazandırmak, böylece ilişkilerdeki çatışmaları da en aza indirmek istenmektedir.

Bu çalışmamda, bana yardımcı olan, sabırla ve anlayışla tüm sorunlarımı çözmeye çalışan, beni destekleyen ve çalışmama büyük katkılar sağlayan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Muzaffer ŞAHİN'e teşekkürlerimi sunarım. Hayattaki her kararında olduğu gibi, bu kararında da beni her açıdan destekleyen, sonsuz sevgilerini her zaman içimde hissettiğimi annem Necibe DOĞANER, babam Muharrem DOĞANER ve kardeşim Haydar Alper DOĞANER'e teşekkür ederim. Tezimde yardımları olan Doç. Dr. Hasan ÜNAL ve Yrd. Doç. Dr. İbrahim DEMİR hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim. Benden yardımlarını ve sevgilerini hiçbir zaman esirgemeyen tüm arkadaşlarıma çok teşekkür ederim. Tez sürecimde de yardımları işlerimi kolaylaştırarak bana moral verdi. Araştırmama katılan ve soruları içtenlikle cevaplayan üniversite öğrencilerine de teşekkür ederim.

İstanbul- 2014

Burcu DOĞANER

VI İÇİNDEKİLER

TEZ SINAV TUTANAĞI.....	i
YEMİN METNİ.....	ii
ONAY	iii
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
ÖNSÖZ.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	VII

1. BÖLÜM GİRİŞ

1.1.Giriş.....	1
1.2.Araştırmanın Amacı.....	2
1.3.Problem Cümleleri	2
1.4.Sınırlılıklar	3
1.5.Araştırmanın Önemi.....	4
1.6.Varsayımlar	4
1.7.Tanımlar	4

2. BÖLÜM LİTERATÜR VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Narsizm	5
2.1.1.Narsizmin Tarihsel Başlangıcı	5
2.1.2.Narsizm ve Psikanalitik Yaklaşım	8
2.1.3.Narsizm ve İlişkideki Yansımaları.....	9
2.2.İlişki Bağlanımı ve Oluşturan Değişkenler Bakımından İncelenmesi.	10
2.2.1.Bağlanma Kuramı	11
2.2.2.Bağlanma Biçimlerine İlişkin Farklı Görüşler.....	11
2.2.3.Bağlanma ve Farklı Değişkenler Arasındaki İlişki	14
2.2.4.Yatırım Modeli.....	17

2.2.5.Hastalıklı Bağımlılık	19
2.2.6.Yansıtma Özdeşimler	21
2.3.İlişki Doyumu	22
2.3.1.Lee'nin Aşk Biçimleri.....	22
2.3.2.İlişki Doyumu ve Aşk Biçimleri ile İlgili Çalışmalar	23
2.4.Benlik Kavramı ve Benlik Saygısı.....	24
2.4.1.Benlik ve Benlik Saygısına İlişkin Kuramsal Açıklamalar.....	25
2.4.2. Benlik Saygısını Etkileyen Faktörler	28
2.4.3. Benlik Saygısı ve Bireye Etkileri.....	29
2.4.4. Benlik Saygısı ile Farklı Değişkenler Arasındaki İlişki.....	30

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1.Araştırma Grubu	32
3.2.Veri Toplama Araçları	32
3.3.Verilerin Toplanması	34
3.4.Verilerin Analizi	34

4. BÖLÜM

4.BULGULAR.....	35
-----------------	----

5. BÖLÜM

5.TARTIŞMA	53
------------------	----

6. BÖLÜM

6.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	60
--------------------------	----

KAYNAKÇA	62
----------------	----

EKLER.....	68
------------	----

ÖZGEÇMİŞ.....	74
---------------	----

Tablolar Listesi

Tablo 1: Narsistik Kişilik Eğilimi ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki.

Tablo 2: Narsistik Kişilik Eğilimi ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişki.

Tablo 3: Narsistik Kişilik Eğilimi ile İlişki Bağlanımı Arasındaki İlişki.

Tablo 4: Kadınların Narsistik Kişilik Eğilimleri ile Benlik Saygıları Arasındaki İlişki.

Tablo 5: Erkeklerin Narsistik Kişilik Eğilimleri ile Benlik Saygıları Arasındaki İlişki.

Tablo 6: Kadınların Narsistik Kişilik Eğilimleri ile İlişki Doyumları Arasındaki İlişki.

Tablo 7: Erkeklerin Narsistik Kişilik Eğilimleri ile İlişki Doyumları Arasındaki İlişki.

Tablo 8: Kadınların Narsistik Kişilik Eğilimleri ile İlişki Bağlanımları Arasındaki İlişki.

Tablo 9: Erkeklerin Narsistik Kişilik Eğilimleri ile İlişki Bağlanımları Arasındaki İlişki.

Tablo 10: Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanlar ile Normal Narsizme Sahip Kişiler İçin Benlik Saygılarının İstatistiksel Karşılaştırmaları ve Betimleyici Değerleri.

Tablo 11: Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanlar ile Normal Narsizme Sahip Kişiler İçin İlişki Doyumlarının İstatistiksel Karşılaştırmaları ve Betimleyici Değerleri.

Tablo 12: Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanlar ile Normal Narsizme Sahip Kişiler İçin İlişki Bağlanımlarının İstatistiksel Karşılaştırmaları ve Betimleyici Değerleri.

Tablo 13: Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanların, Sınırdaki Olanların ve Normal Narsizme Sahip Olanların İlişki Doyumlarının İstatistiksel Karşılaştırmaları ve Betimleyici Değerleri.

Tablo 14: Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanların, Sınırdaki Olanların ve Normal Narsizme Sahip Olanların İlişki Bağlanımlarının İstatistiksel Karşılaştırmaları ve Betimleyici Değerleri.

Tablo 15: Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanların, Sınırdaki Olanların ve Normal Narsizme Sahip Olanların Benlik Saygılarının İstatistiksel Karşılaştırmaları ve Betimleyici Değerleri.

1. BÖLÜM

1.1. Giriş

Narsistik kişilik, Narcissos mitinin olduğu Antik Yunan döneminden beri bilinmektedir. Kişilik bozukluğu olarak görülmesine karşın değişik düzeylerde insanlarda yansımalarına rastlanabilir.

Son 25 yıldır Kişilik Psikolojisi ve Sosyal Psikoloji alanlarındaki araştırmacılar, normal narsizm olarak sınıflandırılmış kişilik boyutuyla çalışmaktalar. Normal narsizimli bir kişi narsistik kişilik bozukluğunun özelliklerinden bazısına sahip olabilir. Ancak, yüksek düzeyde normal narsizm gösteren bireylerin çoğunluğu, narsistik kişilik bozukluğunun tanı kriterlerini karşılamaz. Yüksek düzeyde normal narsizimli birey, Narsistik Kişilik Envanteri'nden ortalamanın üstünde puan alan kişi olarak tanımlanır (Raskin& Terry, 1998). Bu çalışmada da normal narsizm ele alınmıştır ve Narsistik Kişilik Eğilimi şeklinde ifade edilmiştir.

Narsistik Kişilik Eğilimi hepimizin içinde bir parça olabilir. Kimilerinde daha düşükken kimilerinde daha yüksek olabilir. Narsistik Kişilik Eğilimi yüksek olan bireyler; gerek işyerinde müdürümüz, gerekse romantik ilişki yaşadığımız partnerimiz olabilir. Bu çalışmada, Narsistik Kişilik Eğilimi'nin romantik ilişkilerdeki durumu belirlenmek istenmiştir. Romantik ilişkilerde, bireyler karşılarındaki kişiyi iyi bir şekilde tanıyıp, ona göre davrandıklarında çatışma çözümü, birbirini anlama, saygı duyma, empati kurma gibi ilişkisel faktörler işlerlik kazanabilir. Narsistik Kişilik Eğilimi yüksek olan kişilerin de kendilerini ve ilişkilerini nasıl algıladıkları belirlendiğinde, kendileriyle ilgili bir farkındalık kazandırılmaya çalışılabilir. Bu bilgilerin ışığında diğer iki değişken olan ilişki doyumu ve ilişki bağlanımı seçilmiştir. Narsistik Kişilik Eğilimi ile ilişki doyumu ve ilişki bağlanımı arasındaki ilişki ve farklar merak edilmiştir. İlişkide doyum ve ilişkide bağlanım arttığında ilişkinin kalitesinin, süresinin ve ilişkide geleceğe dair yapılacak planların da artacağı düşünülmektedir.

Ayrıca, incelenen çalışmalarda narsizmin benlik saygısından etkilenip etkilenmediği, kişinin kendisiyle ilgili düşünceleri merak edilmiştir. Bu doğrultuda benlik saygısı da ölçülmek istenmiştir. Narsistik Kişilik Eğilimi'yle benlik saygısı arasındaki ilişkinin ve farklılıkların nasıl olduğu araştırılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, İstanbul ilindeki üniversite öğrencilerinin, narsistik kişilik eğilimleri ile benlik saygıları, ilişki doyumları ve ilişki bağlanımları arasındaki ilişkiyi ve farklılıkları incelemek; bu değişkenler arasındaki ilişkinin ve farklılıkların, farklı cinsiyetlerde değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek; narsizmin farklı boyutlarında bu bağımsız değişkenlerin durumunu ortaya koymak amacı ile yapılmıştır.

1.3. Problem Cümleleri

1. Narsistik kişilik eğilimi ile benlik saygısı arasında bir ilişki var mıdır?
2. Narsistik kişilik eğilimi ile ilişki doyumu arasında bir ilişki var mıdır?
3. Narsistik kişilik eğilimi ile ilişki bağlanımı arasında bir ilişki var mıdır?
4. Kadınların narsistik kişilik eğilimleri ile benlik saygıları arasında bir ilişki var mıdır?
5. Erkeklerin narsistik kişilik eğilimleri ile benlik saygıları arasında bir ilişki var mıdır?
6. Kadınların narsistik kişilik eğilimleri ile ilişki doyumları arasında bir ilişki var mıdır?
7. Erkeklerin narsistik kişilik eğilimleri ile ilişki doyumları arasında bir ilişki var mıdır?
8. Kadınların narsistik kişilik eğilimleri ile ilişki bağlanımları arasında bir ilişki var mıdır?
9. Erkeklerin narsistik kişilik eğilimleri ile ilişki bağlanımları arasında bir ilişki var mıdır?
10. Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanlar ile normal narsizme sahip kişilerin benlik saygıları arasında bir fark var mıdır?
11. Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanlar ile normal narsizme sahip kişilerin ilişki doyumları arasında bir fark var mıdır?

12. Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanlar ile normal narsizme sahip kişilerin ilişki bağlanımları arasında bir fark var mıdır?

13. Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların, sınırda olanların ve normal narsizme sahip olanların ilişki doyumları arasında bir fark var mıdır?

14. Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların, sınırda olanların ve normal narsizme sahip olanların ilişki bağlanımları arasında bir fark var mıdır?

15. Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların, sınırda olanların ve normal narsizme sahip olanların benlik saygıları arasında bir fark var mıdır?

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma, İstanbul ilinden seçilen üniversitelerdeki öğrencilere uygulanmıştır. Sosyoekonomik düzey göz önünde bulundurulmaksızın, devlet ve vakıf üniversiteleri belirlenmiştir.

Üniversitelerin bölümlerinde de bir kısıtlama konmamıştır. Fen bilimlerinde okuyan öğrencilerle, sosyal bilimlerde okuyan öğrencilerin farkındalıkları birbirine benzemeyebilir.

İlişkiye yönelik sorularda, toplumsal kaygı sebebiyle araştırmaya katılanlar doğru cevap verememiş olabilirler.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin ölçülen değişkenleri ölçebilme gücüyle sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Narsistik kişilik eğiliminin etkilediği değişkenlerin bilinmesi, bu eğilimi yüksek olan bir partnere sahip olan kişilerin, onları daha iyi anlamasına yardımcı olabilir. Narsistik kişilik eğilimi, günümüzde popüler olmakla birlikte, bilimsel olarak ülkemizde çok araştırılan bir konu değildir. Literatüre bir katkı olması ve yeni araştırmaları tetiklemesi istenmiştir.

1.6. Varsayımlar

- 1) Belirtilen koşul ve sınırlar içinde seçilen örneklem evreni temsil yeterliliğine sahiptir.
- 2) Araştırmanın örneklemini oluşturan bireyler, ölçme araçlarına samimi cevaplar vermişlerdir.

1.7. Tanımlar

Romantik İlişi: İki kişinin sevgi bağıyla bir arada bulunma hali.

Narsizm: Kendini sevme, kendini başkalarından üstün görme halinin aşırı ölçüde olması.

Normal Narsizm: Her insanda belli ölçülerde olabilecek kendini sevme hali.

Benlik Saygısı: Kişinin kendiliğine verdiği değer.

İlişi Doyumu: İlişkinin kişideki türlü ihtiyaçlara cevap verdiği ölçüde alınan tatmin.

İlişi Bağlanımı: İlişi içerisinde karşıdaki kişiye bağlanma durumu ve derecesi.

2. BÖLÜM

LİTERATÜR VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Narsizm

2.1.1. Narsizmin Tarihsel Başlangıcı

Kökeni yüzyıllar öncesine dayanan narsizm, günümüzde de incelenen ve anlaşılmaya çalışılan bir kişilik özelliğidir. İçinde bulunulan çağın etkisiyle de pekiştirildiği düşünülmektedir. Yaşanılan çevre, teknoloji ve sosyal medya gibi faktörler kişilerin narsizmlerine yatırım yapmaktadır. Bu nedenle narsizmin nelerden etkilendiği ve hangi davranışları etkilediği de günümüzde daha çok merak konusu olmaktadır.

Narsizmin tarihi Yunan Mitolojisi'ne kadar dayanır. Yakışıklılığıyla herkesi kendine hayran bırakan Narkissos'a; Kocası Zeus'tan kıskandığı için Hera tarafından konuşamamakla, kim konuşursa onun son kelimesini tekrarlamakla cezalandırılan dağ perilerinden Ekho da aşık olmuştur. Ancak Narkissos bu aşka karşılık vermemiş ve Ekho'yla dalga geçmiştir. Bu sebeple de tanrılar tarafından kendini sevmekle cezalandırılmıştır. Bu aşk öyle bir aşktır ki, Narkissos'u eriyip yok olmaya kadar götürmüştür (Milbourne ve Stowell, 2012). Narsizm, Ellis (1898) tarafından özellikle kadınlarda görülen ve cinsel duyguların, kendine hayranlığa yöneltilmesini içeren bir durum olarak tanımlanmış ve ilk defa psikolojide kullanılmıştır.

Narsizm zamanla daha çok kişi tarafından incelenmiştir. Ellis'in makalesinin 1899'da Nacke tarafından yazılan Almanca özetinde narsizme gönderme yapması Freud'un dikkatini çekmiştir (Kızıltan, 2000). Freud 1910 yılında yayınladığı makalesinde dip not olarak narsizme yer vermiş ve dört yıl sonra narsizmle ilgili makalesini yayınlamıştır. Freud (1914), narsizmi cinsel gelişimin bir dönemi olarak ele almıştır. 1931 yılında Freud narsizmden kişilik tipi olarak bahsedince narsizmin kişilik özelliği olabileceği de düşünülmeye başlanmıştır.

Farklı bakış açılarıyla narsizm kavramı pekiştirilmiştir. Örnek olarak, Jones (1923), patolojik narsizm kavramını kullanmış ve patolojik narsizmi kendi güç ve bilgisine aşırı değer verme, güçlü fanteziler, yeni bilgilere açık olmama, sevilme, övülme, ödüle aşırı tutku ve başkalarının zamanına değer vermeme gibi özelliklerle tanımlamıştır.

Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından 1980'de yayınlanan Zihinsel Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabının 3. baskısında, Patolojik Narsizm

bir kişilik bozukluğu olarak ilk kez yer almıştır. Söz konusu tanım 1994'teki DSM-IV'te son halini almıştır. DSM-IV, Narsistik Kişilik Bozukluğu'nu; erken erişkinlik döneminde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkan, üstünlük duygusu (düşlemlerde ya da davranışlarda), beğenilme gereksinimi ve empati yapamamanın olduğu sürekli bir örüntü olarak tanımlamaktadır. Narsizm tanısı için kişinin, belirlenen dokuz özellikten en az beşine sahip olması beklenmektedir.

Narsistik kişilerin özellikleri DSM-IV-TR'de şu şekilde ifade edilmiştir;

- Kendisinin çok önemli olduğu duygusunu taşır. Örneğin: Başarılarını ve yeteneklerini abartır, yeterli bir başarı göstermeksizin üstün biri olarak bilinmeyi bekler.
- Sınırsız başarı, güç, zekâ, güzellik ya da kusursuz sevgi düşlemleri üzerine kafa yorar.
- Özel ve eşi bulunmaz biri olduğuna ve ancak başka özel ya da toplumsal durumu üstün kişilerin (ya da kurumların) kendisini anlayabileceğine ya da ancak onlarla arkadaşlık etmesi gerektiğine inanır.
- Çok beğenilmek ister.
- Hak kazandığı duygusu vardır: Kendisinin özellikle kayırcılık olduğu bir tedavi biçiminin uygulanacağı beklentileri ya da beklentilerine göre uyum gösterir.
- Kişilerarası ilişkileri kendi çıkarı için kullanır. Kendi amaçlarına ulaşmak için başkalarının zayıf yanlarını kullanır.
- Empati yapamaz: Başkalarının duygularını ve gereksinimlerini tanıyıp tanımlama konusunda isteksizdir.
- Çoğu zaman başkalarını kıskanır ya da başkalarının kendisini kıskandığına inanır.
- Küstah, kendini beğenmiş davranış ya da tutumlar sergiler (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2007).

2013 yılında Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından düzenlenen DSM- V'te ise Özsever (Narsistik) Kişilik Bozukluğu olarak adlandırılmıştır.

Narsistik kişilerin özellikleri DSM-V'te şu şekilde ifade edilmiştir;

- Büyüklenir (örn. başarılarını ve yeteneklerini abartır; gösterdiği başarılarla oransız bir biçimde, üstün biri olarak görülme beklentisi içindedir).
- Sınırsız başarı, güç, zekâ, güzellik ya da yüce bir sevgi düşlemleriyle uğraşır durur.
- “Özel” ve eşi, benzeri bulunmaz biri olduğuna ve ancak özel ya da üstün kişilerce (ya da kurumlarca) anlaşılabilceğine ve ancak onlarla ilişki kurması gerektiğine inanır.
- Çok beğenilmek ister.
- Hak ettiği duygusu içindedir (özellikle kayırılacak bir tedavi göreceğine ya da her ne istiyorsa yapılacağına ilişkin anlamsız beklentiler içinde olma).
- Kendi çıkarı için başkalarını kullanır (kendi amaçlarına ulaşmak için başkalarından yararlanır).
- Eşduyum yapamaz: Başkalarının duygularını ve gereksinimlerini anlamak istemez.
- Sıklıkla başkalarını kıskanır ya da başkalarının kendisini kıskandığına inanır.
- Başkalarına saygısız davranır, kendini beğenmiş davranışlar ya da tutumlar sergiler (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2014).

Sosyal psikolojide genellikle normal dağılımda kişilik özelliği olarak belli bir düzeyde narsizm vurgulanır. Sosyal psikologlar, narsizmin patolojik yönlerini vurgulamak yerine "normal" yönleri üzerine dikkatlerini daha fazla odaklamak istemişlerdir. Kabul edilir narsizm özellikleri, duygusal açıdan daha esnek ve dışadönük olma eğilimi şeklindedir.

Normal narsizm ile patolojik narsizm arasında ayırım yapmak günümüzde çok da kolay değildir. Giderek artan rekabet, güç elde etme, diğer kişilerden daha üstün olma gibi ihtiyaçlar narsizmi beslemektedir. Narsizm, çağdaş yaşamın zorlukları ile mücadele etmekte kullanılan bir yöntem halini almıştır. Bu da herkesin içinde farklı derecelerde var olabilecek narsizmi ortaya çıkarmaktadır.

Narsizm kişilerin karakterlerinin bir özelliği olarak görülmektedir. İnsanın kendini sevmesi ve değer vermesi her durumda gereklidir. Sevmediği zamanlarda farklı sorunlar oluşabilir. Bunun yanında herkes çevresi tarafından onaylanmak da isteyebilir. Ancak bazı kişilerde bu durum normalin üstüne çıkabilir. Narsizmin patolojiye yöneldiği kısım burasıdır ve bu durumlarda sıkıntılar yaşanabilir.

2.1.2. Narsizm ve Psikanalitik Yaklaşım

Freud, narsizm üzerinde durmuştur ve kavramı açıklama konusunda katkıları olmuştur. Bu nedenle onunla özdeşleşen Psikanalitik yaklaşım açısından narsizmi incelemek gerekir.

Freud, eşcinselliğin dinamiklerini açıklarken narsizm terimini kullanmıştır. Erkek eşcinselliğinde kişilerin kendilerini annelerinin yerine koyup, kendilerini anneleri gibi sevip bir başka kadına ihtiyaç duymayışlarından bahseder. Dışsal nesne değil onaylanmanın daha yüksek olduğu içsel “aynı” olan nesneyi seçme eğiliminde olduklarını söyler. Kastrasyon deneyimini öylesine inkar ederler ki, kendine “eş” olan ve sözde kastre olmamış birini seçtiklerinden bahseder.

Anne-çocuk arasındaki ilişkide ayrışmanın gerçekleşmemesinden ötürü kadını anne yerine değil kendini anne nesnesi yerine koyarak bir aynı cins arayışına girmektedir. “Kendime seçeceğim kişi bir daha ben olacak” söylemi içindedirler. Bu temelde kendilerini sevme ihtiyacı ile beraber gelen eşcinsellikte “aynı” olanı arama, kastrasyonun kesin reddi narsizmin kökeninin dayandığı alanlardan biridir (Akt. Tura, 2013).

Narsizm bir nesne imgesi ve bir ben imgesi içerir. Freud’un narsistik nesne seçimi diye adlandırdığı şey bir benzerin vasıtasıyla kendi kendini sevmektir. Narsistik örgütlenmenin cinsellikle bağlantısı doğrudan eşcinsellikle ilgilidir. Freud narsizm ile eşcinsellik arasında doğrudan bir bağlantı olduğunu düşünmüştü. Narsist kendisine yaptığı libidinal yatırımı, kendisine benzettiğine yani hemcinsine yöneltebilir, bunun sonucunda ortaya eşcinsel bir ilgi çıkabilir. Psikoloji kuramcılarında Kernberg, bu duruma “eşcinsel ikiz” adını verir. Freud’un narsistik aşk ile ilgili söylediklerinde bu “kendisi gibi olma” tek boyut değildir.

Narsistik yatırım, kişinin olmak istediği gibi olana, bir zamanlar olduğu gibi olana, vs. yönelebilir. Bu bakış açısını da ihmal etmeyen Kernberg sadece “eşcinsel ikiz”den değil, “heteroseksüel ikiz” den de söz eder. Narsistik karakterin kendi bünyesine katmak istediği özelliklere sahip olan bir karşı cins de narsistik yatırımın nesnesi olabilir. “Eşcinsel ikiz” ile “heteroseksüel ikiz” arasında her zaman toprak altı bir bağlantı mevcuttur. Bu durum eşcinselliğin psikolojik bir kaynağı olduğunu da göstermektedir (Akt. Nasio, 2006).

Psikanalitik yaklaşımın bir başka savunucusu Kohut ise narsizm kavramının barındırdığı farklı değişkenlere değinmiştir. Çevrenin etkisinin de önemi üzerinde durmuştur.

Kohut (2004), narsizmi sağlıklı bir gelişimsel yapı olarak değerlendirmiş, patolojik narsizmi gelişimsel duraklama olarak ele almıştır. Narsizmin temel patolojisini “benlik yapısındaki temel kusur” olarak tanımlamıştır. İfade edilen temel kusurlar, düşük benlik saygısı, depresyon, derin ve ihmal edilmiş değersizlik, reddedilme hisleri olup, bunlara karşı geliştirilen savunmacı ve telafi edici yapılar ile kliniksel olarak ortaya çıkarılmış bir yanıt ve güven verme açlığını ifade etmektedir.

Narsistik kişilerin çocukluklarında kişilik bütünlüğünün oluşturulabilmesi ve korunabilmesi için çevreden belirli tepkiler alınmasına ihtiyaç duyan gelişim döneminde takılmış kişiler olduğu ifade edilmektedir.

Kohut (2004), narsistik gelişimi büyüklenmeci kendilik ve idealleştirilmiş ebeveyn imgesi olarak iki hat üzerinde ele almıştır. Bu iki hat birbirine paralel gelişir ve bireylerin değer, amaç ve ideallerinin oluşmasını sağlar. Bu ihtiyaçların karşılanmaması gelişimsel duraksamalara neden olur (Akt. Geçtan, 1993).

Görüldüğü gibi Psikanalitik kuramın temel düşüncelerinden biri olan çocukluk yaşantıları narsizmde de rol oynar. Ebeveyn yaklaşımları ve çevredeki unsurlar da narsizmin şekillenmesinde etkilidir.

2.1.3. Narsizm ve İlişkideki Yansımaları

Narsizm ilişkilerde, hem kişinin kendini algılaması hem de karşısındaki kişiyi algılaması şeklinde iki farklı boyutla karşımıza çıkar. Bu iki boyut birbirini tamamlıyorsa uzun bir ilişkiden söz edilebilir. Ancak, narsizm eğilimi yüksek olan birey partneriyle ilgili endişeler taşıyorsa ve bunlar zaman geçtikçe artarak devam ediyorsa partnerine bağlanma konusunda sorunlar yaşayabilir.

Narsist birey için ortalama olmak dayanılmazdır. Ne kendisi ne de sevgilisi ortalama olmamalıdır. İki tür partner seçimi gündeme gelir: Ya çekici ve iyi eğitilmiş olmalıdır ve yanında olduğu için gururlanmalıdır. Ya da silik olmalıdır ve kendi ondan daha ön planda yer almalıdır. Tabii ki her insanda yanındakiyle gururlanma isteği veya beğenilme isteği olabilir. Ancak, problem olan narsizmi yüksek bireylerin bu görüntünün dışarıdan nasıl algılandığı düşüncesiyle çok fazla zaman geçirmesidir. Çevresinden yeteri kadar onay ve övgü aldığı sürece her şey yolundadır. Aksi halde önceleri mükemmel olarak nitelendirdiği partnerini hayatından uzaklaştırmaya başlar.

İlişkisinde karşısındaki kişiye bağımlı olmak zorundaysa veya ilişkisine dair takdir göremeyecekse yalnız kalmayı da tercih edebilir. Bu sırada karşısına çıkan

kişileri de herhangi bir eksiklikten dolayı (eğitimiyle, dış görünüşüyle ilgili vb.) hayatına almak istemeyebilir. Ona göre tanıştığı kişiler mükemmel değildir ve elbette başka yerde mükemmel olabilecek kişiler bulabilir. Sevgilisi kendisine bağlanmışsa ve bunu hissetmişse, onda neyin eksik olduğunu aramaya başlar ve bulunduğu anda da ondan vazgeçebilir. Eğer karşısındaki de bağlanma konusunda kararsızsa bu sefer de onun kendine bağlanması için elinden geleni yapar (Hasanoğlu, 2011).

Bazen partnerinin bağlanması onun için uzaklaşma sebebi iken bazen de ilişkisi devam ettiği sürece bu bağlılığı kendine yarayacak şekilde yönlendirebilir.

Narsistik kişilik eğilimi gösteren kişi karşısındakinin duygusal bağımlılığa yatkınlığını ustalıklarla kullanır. Partneri her zaman bu özelliğe sahiptir. Sanki ötekinin yokluğunda var olunamazmış gibi, o olmadan yaşayamamak, ilk bakışta kusursuz bir denklik, hatta ideal bir aşk görüntüsü verebilir. Öteki yoksa “hiçleşecek” kadar sevmek: Bu bir aşk teminatından ziyade, tam bir teminattır. Bu açıklamada bulunan erkek veya kadın kendini bir ilişkiye rehine olarak verir ve böylece ilişkinin sürekliliğini garanti etme boş umuduyla tüm varlığını riske atar. Bu bağımlılık çoğunlukla söze dökülmüştür, açıkça ifade edilmiştir. Duygusal açıdan bağımlı kişi partnerin katkısı olmadan kendini eksik hisseder ve onun uydusu olur. Çoğunlukla, duygusal bağımlılık içindeki eş, ötekinin arzusuna dair, ötekinin kendisinden beklentisine dair kendi zihninde tamamen keyfi bir imge inşa eder ve kendi ihtiyaçlarını bir kenara bırakarak, ötekinin hiç de ihtiyaç duymadığı bir kalıba girmeyi kendine dayatır. Güvenlik duygusu nispidir ve bağlanmanın gücü terk edilme korkusunda yatıyorsa, “nevrotik bir güvenlik” söz konusu demektir ve bu insanın içini doldurmaz, çünkü bu talep kaygıyla birlikte sürekli yinelenir (Couderc ve Morelli, 2011).

Bağlanma biçimlerinin, bireylerde ve onlarla birlikte olan kişilerdeki etkileşimi; birbirine çark şeklinde oturan, yukarıda da bahsedilen, karşıt rolde kendini belli ettiği ve ilişkilerdeki bağlanımı biçimlendirdiği düşünülmektedir.

2.2. İlişki Bağlanımı ve Oluşturan Değişkenler Bakımından İncelenmesi

İlişki bağlanımı, o ilişkiyi ne kadar benimsediğimizle, kendimizi partnerimizle ne kadar yakın görüp onu hayatımızda nasıl bir yere koyduğumuzla ilgilidir.

Çocuklukta edinilen bağlanma biçimlerinin, gelecekteki ilişkileri etkilediği düşüncesinden yola çıkarsak, bireylerin sevgililik ilişkilerinde karşılarındaki kişiye

gösterecekleri bağlanımda da etkili oldukları düşünülebilir. Bağlanma biçimlerimiz partnerimizle ilişkilerimizin süresini, yoğunluğunu, yakınlığını belirleyebilir.

Bağlanımı açıklamaya çalışırken önce bağlanma kavramını, biçimlerini ve araştırmacıların görüşlerini incelemek, ardından da yine değişkeni anlamaya yarayacak yatırım modelinden bahsetmek yerinde olacaktır.

2.2.1. Bağlanma Kuramı

Bağlanma, insanların kendileri için önemli gördükleri kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar olarak tanımlanmaktadır. İnsan yavrusu sadece ona koruma ve bakım sağlayabilecek bir yetişkinin varlığında hayatta kalabilir. Bu sebeple bebekler yaşamlarını sürdürebilmek için kendilerinden daha olgun ve deneyimli bir bağlanma figürüne ihtiyaç duyarlar. Bağlanma kuramına göre bebekler bağlanma figürleri haline gelen bakım verenleriyle yakınlıklarını korumaya çalışırlar, bakım veren uzaklaştığı zaman onu ararlar ve bakım verenle yakınlık kurulmasında sorun yaşandığı zaman kaygılanırlar. Bağlanma figürü çevreyi araştırma ve keşfetme sırasında ihtiyaç duyulduğu anda geri dönülebilecek ve sığınılacak bir “güvenli üs” görevi görerek, bebeğin hayatta kalma ve gelişme şansını arttırmaktadır. Bowlby’e (2003) göre yaşamın erken yıllarında birincil bakım verenle kurulan ilişkilerin kalitesi, kişilerin yeterlikleri ve sevmeye değer olup olmadıkları hakkındaki benlik imgelerini ve diğerlerinin güvenilirliği hakkındaki genel beklentilerini şekillendirir.

Bowlby’e (2003) göre çocuklar bağlanma figürüyle kurdukları etkileşimi temel alarak, sevmeye değer biri olup olmadıklarına dair kendilerine yönelik “benlik modeli”ni, bağlanma figürünün ulaşılabilirliği ve duyarlılığını dikkate alarak da diğerlerine yönelik “başkaları modeli”ni geliştirirler.

2.2.2. Bağlanma Biçimlerine İlişkin Farklı Görüşler

- **İçsel Çalışan Modeller**

Bebeğin bağlanma figürünün ulaşılabilirliği ve yanıt verebilirliği hakkındaki beklentileri içsel çalışan modellerinin temelini oluşturur. İçsel çalışan modeller, erken dönemdeki bakım verme deneyimlerinin zihinsel temsilleridir. Bu çalışan modellerin kalitesinin bakım verenin bebeğe duyarlı ve sürekli bakım verme derecesini yansıttığına inanılmaktadır. Bağlanma kuramının temel bir varsayımı bebeklikte gelişen içsel çalışan modellerin büyük ölçüde sabit olduğu ve ergenlik ve yetişkinlikteki ilişkilere kadar taşındığıdır. Sonradan kurulan bu ilişkilere çalışan

modellerin kişinin beklentileri, alguları ve davranışları için bir rehber görevi gördüğüne inanılmaktadır (Ergin, 2009).

Ainsworth, Bleher, Waters ve Wall (1978) bebekler ve anneleriyle yaptıkları çalışmaları sonucunda üç çeşit bağlanma örüntüsü tespit etmişlerdir. Bakım verenini, çevreyi keşfetmek için yanından uzaklaşabilecek ve sıkıntı yaratan durumlarda ona konfor sağlayacak güvenli bir üs olarak kullanan çocukların *güvenli bağlanma biçimine sahip* oldukları bildirilmiştir. Öte yandan, *kaçınmacı bağlanma biçimine sahip* olduğu bildirilen çocuklar bakım verenlerinden konfor sağlamasını beklememekte ve olumsuz duygularını kendi çabalarıyla yatıştırmaya çalışmaktadır. *Kaygılı/ kararsız bağlanma biçimine sahip* olduğu bildirilen çocuklar ise bakım verenlerinden konfor bekleme konusunda kararsızlık yaşamaktadır. Bu kararsızlık da bakım verenlerinin ulaşılabilirliği konusunda emin olamamalarından kaynaklanmaktadır.

- **Yetişkinlerde Bağlanma**

Hazan ve Shaver (1987), yetişkinlikte romantik ilişkilere bağlanma biçimlerinin ve yakın ilişkilerin birçok yönünün Bowlby'nin bağlanma kuramı temel alınarak açıklanabileceğini ileri sürmektedir. Hazan ve Shaver (1987), bebeklik döneminde benliğe ve başkalarına ilişkin gelişen zihinsel temsillerin, yaşamın diğer dönemlerinde de etkili olduğunu ve bireylerin romantik ilişki, eş ve benlik değerlendirmelerinde de belirleyici işlevi olduğunu belirtmektedir. Bu görüşe göre çocukluk dönemlerinde aileleriyle sıcak ve sevgi dolu ilişkiler geliştirmiş olan yetişkinler güvenli bağlanma biçimi ile reddedici, kaçınan ilişkiler geliştirmiş yetişkinler ise kaçınan bağlanma biçimi ile sınıflandırılmıştır. Çocukluk dönemlerinde aileleriyle ilişkileri bazen sevgi dolu, sıcak bazen de reddedici olan yetişkinler ise kaygılı/kararsız bağlanma biçimi ile sınıflandırılmışlardır.

- **Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli**

Daha sonra Bartholomew ve Horowitz (1991) Bowlby'nin benliğe ve başkalarına ilişkin zihinsel temsiller kavramını temel alarak yetişkinlerdeki bağlanma biçimlerini yeniden tanımlamışlardır. Bartholomew ve Horowitz bağlanma kuramı temelinde çocukluktaki üç bağlanma biçimine karşı yetişkinlikte dört bağlanma biçimi tanımlayarak "Dörtlü Bağlanma Modeli"ni geliştirmişlerdir. Dörtlü Bağlanma Modeli yetişkin bağlanma biçimlerinin: "benlik modeli" ve "başkaları modeli" olmak üzere iki temel boyut üzerinde tanımlanabileceğini öne sürmektedir. Bu modele göre benlik ve başkaları boyutları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kutup

oluşturmaktadır. Benlik modeli, bireyin kendilik değeri için başkalarına olan duygusal bağımlılığını temsil etmekteyken; başkaları modeli, başkalarına gereksinim duyduğunda ulaşılır olup olmamaları ile ilişkilidir.

Dörtlü Bağlanma Modeli'ne göre birey olumlu benlik ve başkaları modeli geliştirdiyse güvenli bağlanma biçimi geliştirmiş olarak değerlendirilmektedir. Bu modeldeki güvenli bağlanma biçimi Hazan ve Shaver'in güvenli bağlanma biçimine karşılık gelmektedir. Olumsuz benlik modeli ve olumlu başkaları modeli geliştiren bireylerin saplantılı (preoccupied) bağlanma biçimi geliştirmiş olduğu bildirilmiştir. Bu modeldeki saplantılı bağlanma biçimi Hazan ve Shaver'in kaygılı/ kararsız bağlanma biçimine karşılık gelmektedir. Hazan ve Shaver'in sınıflandırmasında kaçınmacı bağlanma biçimlerine sahip olduğu düşünülen bireyler ise Bartholomew ve Horowitz'in modelinde korkulu ve kayıtsız olarak iki farklı gruba ayrıştırılmıştır. Olumsuz benlik ve başkaları modeli geliştirmiş olan bireylerin korkulu- kaçınmacı (fearful- avoidant) bağlanma biçimine sahip olduğu düşünülürken, olumlu benlik ve olumsuz başkaları modeli geliştirmiş olan bireylerin kayıtsız- kaçınmacı bağlanma (dismissive- avoidant) biçimine sahip olduğu düşünülmektedir.

- **Brennan, Clarck ve Shaver'in Temel Bağlanma Boyutları**

Brennan, Clarck ve Shaver (1998) yetişkin bağlanmasında temel boyutları belirlemek için sık kullanılan bağlanma ölçeklerinin maddelerini bir araya getirip bu maddelere faktör analizi yapmışlardır. Analiz sonucunda yakın ilişkilerde kaygı ve kaçınma olmak üzere iki temel boyut elde etmişlerdir. Bu durumda bağlanma örüntülerini tanımlayan iki temel boyut “yakın ilişkilere yönelik yaşanan kaygı” ve “başkalarından ve yakınlıktan kaçınma”dır. Kaygı boyutu, reddedilmekten ve terk edilmekten korkma olarak tanımlanmıştır ve insanların gereksinim duyduklarında eşlerinin erişebilir ve destekleyici olup olmadığına dair endişe miktarını yansıtır. Kaçınma boyutu ise yakınlık ve bağlılığa yönelik korku ve huzursuzluk ile karakterizedir. Bu boyut da insanların başka kişilerin iyi niyetine ne kadar güvendiğini, duygusal uzaklığı sürdürmeye ne kadar çaba sarf ettiklerini ve bir ilişkide eşlerinden ne kadar bağımsız kalmayı istediklerini yansıtır.

Brennan, Clarck ve Shaver (1998), kaygı ve kaçınma boyutlarına göre dört yetişkin bağlanma biçiminin tanımlanabileceğini düşünmüşlerdir. Buna göre kaygı ve kaçınması en düşük düzeyde olan kişiler güvenli, en yüksek düzeydekiler ise korkulu bağlanma biçimine sahiptir. Kaygı düzeyi yüksek, kaçınma düzeyinin düşük

olduğu bireyler saplantılı bağlanma biçimine sahipken, kaygı düzeyi düşük, kaçınma düzeyi yüksek olan bireyler kayıtsız biçime sahiptir.

2.2.3. Bağlanma ve Farklı Değişkenler Arasındaki İlişki

- **Bağlanma ile Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişki**

Bağlanma kuramı erken dönemdeki ilişkisel deneyimlerin daha sonraki gelişim için çok büyük önem taşıdığını vurgulamaktadır. Bağlanma kuramı daha önceki ilişkisel deneyimlerde öğrenilmiş olan bağlanma biçimlerinin kişilerin stresli olaylarla basa çıkma yollarını ve bunun sonucunda da zihinsel sağlıklarını etkileyeceğini öngörmektedir. Yapılan birçok çalışma da bağlanma biçimleriyle psikopatolojiler arasında güçlü ilişkiler olduğunu tespit etmiştir. Güvensiz bağlanma biçimlerinin olumsuz stres tepkisi yarattığı yapılan çalışmalarla kanıtlanmıştır (Ergin, 2009).

Yapılan çalışmalarda güvensiz bağlanma biçimlerinin depresyon genellenmiş kaygı panik, sosyal fobi, basit fobi, agorafobi, obsesif- kompulsif eğilimler, travma sonrası stres bozukluğu, alkol tüketimi ve yeme bozuklukları düşünce bozuklukları ve somatizasyon ve psikoz ile ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca güvensiz bağlanma biçimlerinin sınır kişilik bozukluğu, narsistik kişilik bozukluğu gibi kişilik bozukluklarıyla da ilişkili olduğu gözlenmiştir. Bu bulgular da güvensiz bağlanmanın psikopatolojiler için bir risk faktörü olduğu hipotezine görgül destek sağlamaktadır (Ergin, 2009).

- **Bağlanma ve Problem Çözme ile İlişkili Değişkenler- İlişki Doymu**

Eğeci ve Gençöz (2006), iletişim becerileri ile ilişki doymu arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarına bağlanma biçimleri ve problem çözme becerileri değişkenlerini de dahil ederek bu değişkenleri kontrol etmiştir. Bu çalışmanın sonuçları, güvenli bağlanma biçimine ve problem çözme becerileri hakkında olumlu değerlendirmelere sahip olmanın ilişki doymu ile ilişkili önemli faktörler olduğunu doğrulamıştır. Bu faktörler kontrol altına alındıktan sonra bile iletişim becerilerinin ilişki doymu ile ilişkili olduğu görülmüştür.

- **Yetişkin Bağlanma Stilleri ve İlişki Doymu Arasındaki İlişkiler**

Farklı bağlanma stiline sahip bireylerin ilişki kurmada ve geliştirmede işlevsel ya da işlevsel olmayan özellikler sergilediklerinden yola çıkarak pek çok araştırmacı, bağlanma stilleri ile ilişki doymu arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya yönelik araştırmalar yapmışlardır. Simpson (1990), 207 üniversite öğrencisinin ikili

ilişkilerinde bağlanma, doyum alma ve diğer ilişki değişkenleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelediği bir araştırmada, güvenli bağlanma stili gösteren bireylerin daha fazla tutarlı ve destekleyici ilişkiler geliştirdiğine ilişkin bulgulara ulaşmıştır. Buna karşın, kaçınan bağlanma stili olan bireylerin, romantik ilişkilerinde duygusal olarak mesafeli olduğu görülmüştür. Bu kişilerin, ilişkilerinde düşük güven ve düşük düzeyde karşılıklı bağımlılık vardır. Kaygılı-kararsız stilindeki bireyler ise romantik partnerlerine ilişkin çelişkili düşüncelere sahip oldukları ve ilişkilerinde düşük düzeyde güven ve düşük düzeyde karşılıklı doyum olduğu saptanmıştır. Saplantılı bağlananların ise ilişkilerinde mutsuz olmalarına rağmen ilişkilerine yönelik algılarının olumlu olduğu ve ilişkilerine fazla yatırım yaptıkları için doyum alabildikleri bulunmuştur.

Collins ve Read (1990) yetişkin bağlanma stili ile ilişki kalitesi arasındaki ilişkiyi 182 üniversite öğrencisi üzerinde incelemişlerdir. Araştırma bulgularına göre flört eden çiftlerde eşleri güvenli bağlanma stiline sahip kadınlar ilişkilerine daha güvenli bakmakta ve eşlerini kendilerine daha yakın hissetmekte, daha az çatışma yaşamakta ve daha iyi iletişim kurmaktadır.

Üniversite öğrencileri ile yürüttükleri araştırmalarında Chappel ve Davis (1998), katılımcılara içindeki karakterlerin dört bağlanma stiline ilişkin özellikleri sergiledikleri romantik ilişki öyküleri okutarak, onlardan öyküdeki karakterlerin kendilerinde uyandırdıkları duyguları ve karakterleri romantik eş olarak tercih edip etmeyeceklerini belirtmelerini istemişlerdir. Bulgular güvenli bağlanma stiline ilişkin özellikler sergileyen karakterlerin, diğer bağlanma stiline sahip karakterlerden daha fazla olumlu duygular uyandırdığını ve romantik eş olarak da daha fazla tercih edildiğini ortaya koymuştur.

Hazan ve Shaver'e (1994) göre, güvenli bağlanan bireyler daha kolay ilişki kurmakta, ilişkilerinde kendilerini güvenli hissetmekte ve daha az kıskançlık sergilemektedirler. Diğer taraftan, kaygılı/ kararsız bireyler ilişkilerinde aşırı derecede kıskanç, eşlerine ve ilişkilerine takıntılı ve sıklıkla duygusal iniş ve çıkışlar yaşayan kişilerdir. Kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler ise diğer gruplara oranla başkalarına daha az güven duymakta, ilişkiler ve romantik sevgi hakkında olumsuz beklenti ve inançlar geliştirmekte ve yakınlık kuramamaktadırlar. Değişik bağlanma stiline sahip bireylerin ilişki kurmada ve sürdürmede daha az ya da daha fazla işlevsel olan özellikler sergiledikleri görüşünden hareket eden bazı araştırmacılar, bağlanma stilleri ile romantik ilişkilerden sağlanan doyum arasında bir ilişki bulunup

bulunmadığını belirlemeye yönelik araştırmalar yürütmüşlerdir. Bu araştırmalar sonucunda, genellikle güvenli bağlanan bireylerin romantik ilişkilerinden daha fazla doyum aldıklarına işaret eden bulgular elde edilmiştir.

Hazan ve Shaver (1987), güvenli bağlanan kişilerin aşk ilişkilerinde daha mutlu olduğunu, eşlerini iyi ve güvenilir kişiler olarak tanımladığını ve ilişkiden daha fazla doyum aldıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra, ilişkileri daha uzun sürelidir ve boşanma oranları daha düşüktür. Kaygılı- kararsız bağlanma stiline sahip bireylerin de, ilişkilerinde daha heyecanlı ve takıntılı, aynı zamanda duygusal iniş çıkışların ve kıskançlıkların oldukça yoğun olduğu görülmektedir. Kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler ise yakın ilişkiler kurma ve diğerlerine güvenme konusunda sıkıntılarının olduğunu belirtmişlerdir. Bu gruptakiler, insanların ayağını yerden kesen aşk ilişkilerine asla inanmazlar ve romantik ilişkilerin var olup olmadığıyla ilgili her zaman kuşku duyarlar.

Yetişkin bağlanma stili ve ilişki kalitesi ile ilgili bir çalışmada Collins ve Read (1990), flört eden çiftlerde eşleri güvenli bağlanma stiline sahip kadınların ilişkilerine daha olumlu baktıklarını, eşlerini kendilerini daha yakın hissettiklerini, onlarla daha iyi iletişim kurduklarını ve daha az çatışma yaşadıklarını saptamışlardır. Eşleri güvenli bağlanma stiline sahip erkeklerin de eşlerini daha güvenilir olarak tanımladıklarını ortaya koymuşlardır. Araştırmacılar, güvensiz bağlanan kişilerin güvenli bağlananlara göre, aşkla ilgili daha fazla olumsuz düşünce ve yaşantıya sahip olduklarını öne sürmektedirler.

Yukarıdaki bulgulardan yola çıkarak kişilerin ilişkiden aldıkları doyumun kendine yönelik tek taraflı bir algının yanında, eşlerinin ilişkilere bakış açısıyla şekillendiği de söylenebilir. Bizim güvenli bağlanma biçimine sahip olmamız kadar karşımızdaki kişinin de bağlanma şeklinin güvenli olması ilişkiyi daha doyumlu hale getirmektedir.

Türkiye’ de de bağlanma stillerine göre ilişki doyumunun farklılaşıp farklılaşmadığını ele alan çalışmalar yapılmıştır. Tutarel- Kışlak ve Çavuşoğlu’nun (2006), evlilerle yaptıkları çalışmaları da evlilikte uyum puanı en yüksek kişilerin güvenli bağlanma stili olanların olduğunu göstermiştir. Evlilikte uyum puanı en düşük olanlar ise korkulu bağlananlardır. Bu çalışmada saplantılı bağlananların evlilik uyum puanının güvenli bağlananlarınkine yakın olup, ancak korkulu bağlananlarınkinden yüksek bulunmuştur. Bir başka deyişle, bu çalışma, saplantılı bağlananların evlilik uyumlarının düşük olmadığını göstermiştir. Yazarlara göre bu

beklenmedik sonuç, ülkemizde hırçınlık, kıskançlık ve sahiplenme gibi davranışlara olumlu anlam yüklenilmesi ve dolayısıyla bunların da evlilik uyumlarına katkıda bulunduğu yönünde açıklanabilir. Bu da daha önce ülkemizde yapılan diğer çalışmalarla tutarlıdır.

Büyüksahin (2006), flört ilişkisi olan 250 üniversite öğrencisi ile yürüttüğü araştırmasında bağlanma stillerine göre oluşturulan gruplar içinde saplantılı ve güvenli bağlanma stiline sahip olanların ilişki doyum düzeylerinin en yüksek olduğu saptamıştır. Çalışmada ayrıca, saplantılı bağlanma stiline sahip olanların ilişki yatırımı; kayıtsız bağlanma stiline sahip olanların da seçeneklerin niteliğini değerlendirme puanlarının en yüksek olduğu bulunmuştur.

2.2.4. Yatırım Modeli

Bağlanım, kelime anlamıyla bağlanma işi olduğundan öncelikle bağlanmanın özelliklerinden ve farklı şekillerinden bahsedilmiştir. Şimdi de bağlanımı etkileyen farklı değişkenler incelenecektir.

Yatırım modeli yakın ilişkilerin en temel özelliklerini tanımlama girişimidir ve bağlanımla ilgili önemli modellerden biridir. Rusbult'un (1980, 1983) yatırım modeli, bireylerin bağlanım düzeylerindeki değişimlerin, bireylerin bir ilişkide kalma veya terk etme kararlarını etkileyeceğini ileri sürmektedir. İlişkide kalma-gitme kararı, ilişkinin istikrarını belirleyen yani diğer bir deyişle ilişkide bağlanıma yol açan bir karardır (Akt. Halat, 2009). Bağlanım; bir ilişkinin devamı için, psikolojik bağlanma ve motivasyona yol açan kavramsal ve duygusal bileşenleri içeren öznel bir durumdur. Yatırım modeline göre, bir bireyin bağlanım düzeyi, büyük ölçüde; şu üç bileşenin birbirleriyle olan ilişkisiyle belirlenmektedir: doyum düzeyi, seçeneklerin niteliği ve yatırımın miktarı. Diğer bir deyişle, bu üç bileşenin birlikte oluşturdukları kavrama yatırım modelinde bağlanım adı verilmektedir.

Yatırımın üç bileşenini incelemeyen önce yatırımın özellikleri hakkında bilgi vermek gerekir:

Yatırımlar, içsel ve dışsal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İçsel yatırımlar, doğrudan ilişkiye yapılan yatırımlardır. Örneğin bireyin ilişkisi için önemli ölçüde çaba göstermesi, zaman harcaması ya da partnerine kendini açması gibi. Dışsal yatırımlar ise dolaylı olarak ilişkiye yapılan yatırımlardır yani ilişkiyle sonradan

bağlantılı hale gelen kaynaklardır. Örneğin, karşılıklı dostlar edinmek, sahip olunan çocuklar, paylaşılan etkinlikler, paylaşılan anılar ve paylaşılan maddi varlıklar gibi.

Yatırımı oluşturan değişkenlerden biri doyum düzeyidir. Kalıcı bir ilişki doyurucu bir ilişki olmayabilir. Bu nedenle bir yakın ilişkiler kuramında, ayrı ayrı hem doyurucu hem de kalıcılığı yordayan etmenlerin açıklanması gerekmektedir. Bağlanma kuramına göre bir ilişki temel gereksinimleri karşılama ölçüsünde doyurucudur. Partnerimizin ulaşılabilirliğine ve gereksinimlerimize olumlu karşılık vereceğine duyduğumuz güven, bağlanmanın niteliğini belirler. Güven, açılmayı ve yakınlığın gelişimini artırır. Ayrıca gereksinimler ve gereksinimlerin dile getirilmesi konusunda açık iletişimle de ilişkilidir. Dozurucu ilişkiler de çatışma içerebilirler fakat buradaki fark çiftlerin, yapıcı bir biçimde tartışıp işe yarar problem çözme davranışları geliştirmelerini sağlayan bir güven içerisinde olmalarıdır.

Yatırımı oluşturan değişkenlere baktığımızda seçeneklerin niteliği karşımıza çıkar. Bu kavram mevcut ilişkiye karşı mümkün olabilecek en iyi seçeneğe ilişkin algılanan çekiciliği anlatır. Kısacası, ilişkide mevcut olanların dışında mevcut olan seçeneklerin çekiciliğidir. Bu da bağlanımı etkiler. Seçeneklerin niteliği, bireyin ilişkide kalma ya da gitme kararı vermesinde kullandığı standarttır. Seçenekler; başka bir ilişki, zamanı tek başına geçirmek, başkalarıyla çıkmak, dostlar ya da aile bireyleriyle zaman geçirmek, boş bir zaman etkinliği ile ya da işle ilgilenmek olabilir. Birey ilişkisinden yeterince doyum almadığını düşünüyorsa ve dostları ile ya da ailesi ile zaman geçirmeyi pozitif bir seçenek olarak görüyorsa, ilişkiyi sürdürmek konusunda bağlanımı daha az olabilir. Bunun tersi olarak da, ilişkiden elde edilen doyum düzeyi yüksektir ve seçeneklerin niteliği düşüktür, bu nedenle bireyin ilişkisini sürdürme olasılığı daha yüksektir. Bu nedenle mevcut ilişkide seçeneklerin niteliği, ilişkiden elde edilen ödül ve bedellerden etkilenir (Halat, 2009). Bireyin içsel ve dışsal yatırımlarının da burada rol oynadığı görülmektedir.

Doyurucu olmayan birçok ilişki varlığını sürdürebilir veya belli bir ölçüde doyum sağlanmasına rağmen ilişki bitebilir. Bunlar araştırmacılar için birçok soruyu beraberinde getirir. Bu sorulara bir örnek: Bir eş niçin ayrılmaya karar verir? Seçenekler için karşılaştırma düzeyi adı verilen önemli gereksinimlerin bir başka ilişkide daha iyi karşılanabileceğine inancı bir ilişkiyi bitirme ya da sürdürme kararlarında etkilidir. Bu da bağlanımı oluşturan etmenlerden biridir.

Bir ilişkiye bağlanmayı tanımlarken ayrılmaya karşı baskıların aşılmasının güç olması nedeniyle evliliği sürdürme eğilimi arasında bir ayırım yararlı olacaktır. Ayrılmayı güçleştiren dış baskılar- ki bunlar ilişkiye yapılan yatırım alt değişkenini oluşturuyor- ortak mal sahibi olmayı, yoksulluğu, çocukları ve başka seçeneğin bulunmamasını içerir (Dönmez, 1994).

Bir ilişkinin varlığını sürdürmesine katkıda bulunabilecek bir diğer faktör ise bağlanımın duygusal yatırımıdır. Weiss (1982), yalnız başına yakınlığın, ilişkiyi sürdürebileceğini ileri sürmüştür. Eşlerin belli bir biçimde kesintiye uğrayınca ya da tehdit edilinceye kadar aralarındaki ilişkinin farkında olmadıkları durumlara oldukça sık rastlanır. Artık yük olmaya başlamış, doyum vermeyen bir ilişki bile kişinin güvenlik duygusuna katkıda bulunabilir. Mutsuz bir ilişkinin güvenlik arttırıcı işlevi için en iyi kanıt genellikle ayrılıklara eşlik eden yeğin kaygıdır. Beraber olunan kişiden ayrılmak, olası farklı tehlikelerle karşılaşma riskini taşır bu da bağlılığın sürdürülmesine yol açabilir (Akt. Dönmez, 1994).

2.2.5. Hastalıklı Bağımlılık

Bağlanım teorisi bağımlılık değişkenini de içerir. Bağımlılık, bağlanımın yoğun düzeyde oluşudur. Kimi zaman kişiye zarar verecek derecelere ulaşabilir. Herhangi bir nesneye karşı oluştuğunda hayatı etkilediği gibi insana karşı oluştuğunda da hem kişinin kendisini hem de bağımlı olunan kişiyi olumsuz etkileyebilmektedir. Bu konuda Karen Horney'in görüşlerinden yararlanılmıştır.

Nevrotik bir ilişki yapılanması olarak ele aldığımız bağımlılıkta, narsistik bir partnerle, özgizleyici bağımlı tip karşılıklı olarak eşleşir. Her bağımlılık acı vericiyken, bu tipin bağımlılığı özellikle üzücüdür, çünkü insanlarla olan ilişkileri zorunlu olarak bölünmüştür. Sevgi onun yaşamına olumlu içerik verebilen tek şeydir. Sevgi tüm sorunların tükendiği cennete: Yani yitklik, suçluluk, yalnızlık ve değersizlik duygusunun bulunmadığı; kendisi için sorumluluk diye bir şeyin olmadığı; kendisini umutsuzca kuşatılmış hissettiği acımasız bir dünya ile arasındaki mücadelenin bittiği cennete kesilmiş bir bilet gibi görmektedir. Sevgi ona bir değerlilik duygusu verecektir. Bu noktaya kadar sevginin önemi temelde bireyin seviliyor olmaktan beklediği şeylerin tamamında yatmaktadır. Onun için sevmek bir başka insanla bütünleşip onun içinde erimek, kaybolmak, tek yürek tek vücut olmak, kendinde bulamadığı bir birlik bulmak, benlik sınırının kaybolması anlamına gelir. Dolayısıyla onun sevgi özlemi derin ve güçlü kaynaklardan almaktadır besinini: Bu

kaynaklar, kendini tamamen bir başkasına her şeyiyle bırakmayı ve sembiyotik bir şekilde ötekine karışmayı içerir. Söz konusu kişiyi kaybetmek böyle insanları çok korkutur. Benzer bir biçimde bazen ona güçlü ve tapılası bazen inanılmaz derecede acımasız ve hayvanca gözükken eşine yönelik değerlendirmelerinde de dalgalanmalar olur. Böylece her şey bulanır ve sorun bir karara bağlanmadan sürüncemede kalır.

Hastalık derecesinde bağımlılık içeren kişiler uygun olmayan eş seçimi tarafından başlatılır. Daha kesin konuşmak için seçimden söz etmemek gerekir. Bağımlı kişi seçmez, daha çok başkaları tarafından “büyülenir”. Onu güçlü ya da üstün oluşu ile etkileyen karşı cinsin etkisine kapılırlar. Burada sağlıklı bir eşi konu dışı bırakırsak bu tip; refah, konum, saygınlık ya da özgün yetenekleri aracılığıyla bir görkeme sahip olduğu sürece coşkusal yalıtım içindeki bir insana ya da kendine benzer uçarı bir özgüvene sahip olan narsist tipe kolayca aşık olur. Kibirli, narsist bir kişiyi sevmek, onunla kaynaşmak, yaşamı onun kişiliğinde onun yaşamını fantastik bir yolla paylaşarak yaşamak, yaşamın yönetilmesine buna kendisi için sahip çıkmaksızın katılmasına izin verecektir. İlişkinin akışı içinde gözündeki tanrının bazı kişisel zayıflıkları, kusurları olduğunu keşfederse ona duyduğu ilgiyi yitirebilir. Çünkü artık gururunu ona aktaramaz. Onda bir aynanın karşısındaymış gibi kendi zayıflığını görür ve bu nedenle onu küçümser ya da en azından bu onu sinirlendirir. O zaman bu olumsuz coşkusal tepkiler söz konusu eşte var olan olumlu özellikleri bile değerlendirmesini olanaksızlaştırır. Bir hastanın sözlerini tekrarlamak gerekirse: “Gururumu sarsan kişi, beni kibrimden ve gururumdan kurtarır. “ Ya da: “Eğer beni kırabilirse, o zaman ben de tam bir sıradan insanım demektir ve ancak o zaman gerçekten sevebilirim.”

Sonuç olarak bu bağımlı nevrotik ve narsistik eğilim gösteren eşleşme birlikteliklerinin oluşturduğu yapının çatısı altında kavranabilecek bir birleşimdir ve öz- gizleyici partnerlere sorulduğunda beklentilerini karşılayacak (üzülüyor olsalar bile) başka türlü bir eşe sahip olamayacaklarına dair inançlarının kuvvetli oluşu görülmektedir.” (Horney, 1999).

Daha önce narsistik kişilerin ilişkideki durumlarından bahsederken partnerlerini bağlanımları yüksek kişilerden de seçebildikleri görülmüştü. Bu hastalıklı bağımlı kişilik yapısı da narsistik bireyin partner seçimiyle uyumlu gözükmektedir. Narsistik partnerin özelliklerine ve narsizmin derecesine göre de hastalıklı bağımlı kişiler, olumsuz etkilenmeye müsaitlerdir.

2.2.6. Yansıtma Özeşimler

Bağlanımın bir başka boyutu da yansıtma özeşimlerdir. Burada karşılıklı olarak birbirini tamamlayabilme söz konusudur. Tamamlanma oluştuğunda da birbirlerinin olumsuz kişilik durumlarını pekiştirebilirler.

Evlü çiftler arasında karşılıklı olarak, üstelik sürekli bir biçimde, yansıtma özeşimler yaşanmaktadır. Örneğin aile içinde, koca, kendisinde olmasını istemediği edilgenliği ve zayıflığı karısına yükleyerek ve yansıtarak, kendinde olmasını arzuladığı saldırgan ve rekabetçi imgesini sürdürebilmektedir. Kadında, kendisindeki saldırgan rekabetçi özellikleri kocasına yansıtma yoluyla istediği edilgen ve çaresiz, dolayısıyla korunan bağımlı kişi imgesini sağlayabilmektedir. Bu da kadın için ideal bir durumdur. Bu açıdan eşler arasındaki yansıtma özeşimler, karşılıklı pekiştirici ve tümleyici bir özellik taşırlar. Eşler yansıtma özeşimleri kabullenerek ilişkilerinin içinde kalırlar ve aslında birbirlerine rol biçerler (Göka, Yüksel ve Göröl, 2006).

- **Bağımlılık yansıtma özeşimi:**

Bu kişiler, genellikle yardım ve destek için güvenebilecekleri birini ararlar ve kendi başlarına karar vermeleri gereken konularda bile ötekinin yapmasını sağlamaya çalışırlar. Yüzeysel olarak bakıldığında, yardım çağrıları ne kadar zararsız görünürse görünsün, örtülü iletişimsel düzeyde altta verilen mesaj, “Ben sen olmadan, kendi başıma yaşayamam”dır. Karşıdaki kişilere devamlı “Ne düşünüyorsun?”, “Ne yapmalıyım?”, “Bana yardım edebilir misin?”, “Bu işi tek başıma yapabileceğimi sanmıyorum” gibi ifadeleri kullanırlar. Gidecek başka bir yerleri olmadıklarına inanırlar, yardım gelmese dahi aynı kaynaktan sürekli korunma ihtiyaçlarının karşılanmasını beklerler, bu açıdan ihtiyaçları karşılanmıyor bile olsa. Başka bir ilişkiden aynı güven ihtiyacını aramaktansa bağımlılık yapısı aynı ilişki içinde bu ihtiyacı sürekli talep etmeye yönelir.

Bu kişiler, yansıtma özeşimlerini alacak bir “öteki” bulamazlar ya da bağımlılık ihtiyaçlarını karşılama istekleri, ötekiler tarafından reddedilirse, anksiyeteleri artar, ağlama nöbetleri, histeri krizleri, ciddi ruhsal çöküntüler, depresyon hatta intihar eğilimleri ortaya çıkabilir. Birçok depresyon, agorafobi, konversiyon bozukluğu vakasına bu yönden yaklaşılmca altta yatan mekanizmanın yansıtma özeşimle ilgili olduğu ortaya çıkabilir (Göka, Yüksel ve Göröl, 2006).

2.3. İlişki Doyumu

İlişki doyumu; bir ilişki içerisinde partnerlerin birbirlerine gösterdikleri sevgiyle, karşılıklı olarak ihtiyaçların karşılanmasıyla, olumlu ve olumsuz ilişki yaşantılarının paylaşılabilmesiyle elde edilen psikolojik bir doyumdur.

Romantik ilişkide olma, karşılıklı sevme yasasına dayandığı zaman sağlıklı bir kurulum gerçekleşmiş demektir. Fakat bazı tür bağlanma biçimleri, karşılıklı olarak çarkın dişlilere geçmesi gibi birbirini beslediği için bu dengeyi günün birinde bozabilmektedir (Krich, 1996). Doyum alınan ilişkiden kasıt romantik bir ilişkidir.

Araştırmalarda genellikle ilişkilerden sağlanan doyum ile ilgili olarak aşk biçimleri üzerinde de durulmaktadır. En kapsamlı ve en çok kullanılan aşk biçimleri Lee'nin ortaya koyduklarıdır. Bu aşk biçimlerini tanıtmak yararlı olacaktır.

2.3.1. Lee'nin Aşk Biçimleri

Yunanca sözcüklerle adlandırılan, ilk üçü birincil ve diğer üçü ikincil olmak üzere toplam altı çeşit aşk biçimi vardır.

Birincil aşk biçimleri:

- Tutkulu aşk (eros): Güçlü bir fiziksel çekimle başlar. Bu aşk biçimi; sevecenlik, iletişimde açıklık, ilişkide güvende olma, tutku, ilişkiye güvenli bağlanma ile ilişkilidir.
- Arkadaşça aşk (storge): İhtirasa değil benzerliğe, birbirini gözetmeye ve ilgileri paylaşmaya dayanan, arkadaşlığın ön planda olduğu, zamanla gelişen aşk biçimidir.
- Oyun gibi aşk (ludus): Aşkın oyun ya da keyifli bir yaşantı olarak algılandığı aşk biçimidir. Bağlayıcılığı düşük, eğlencesi ön planda, cinselliğin ve tutkunun önemli olduğu, yoğun duygusallıktan yoksun, kısa süreli ve çok eşliliğe açık bir ilişki türüdür.

İkincil aşk biçimleri birincil aşk biçimlerinin bir araya gelmesiyle oluşur.

- Sahiplenici aşk (mania): “Tutkulu aşk” ve “oyun gibi aşk” türlerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Kıskançlık, güvensizlik ve sahiplenicilik hakimdir. Yoğun duygular ön plandadır.
- Mantıklı aşk (pragma): “Arkadaşça aşk” ve “oyun gibi aşk” türlerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Birlikte olunacak kişinin eğitimi, mesleği, ailesi

gibi bazı özelliklerinin önemli olduğu, bunların ilişkinin uyumuna ve devamına olumlu katkı sağladığının düşünüldüğü aşk biçimidir.

- Özgeci aşk (agape): “Tutkulu aşk” ve “arkadaşça aşk” türlerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Bu aşk biçiminde kişi aşkı bir görev gibi görür. Karşıdakini kusurlarına rağmen sever; bağlayıcı ve destekleyicidir (Lee, 1988).

2.3.2. İlişki Doyumu ve Aşk Biçimleri ile İlgili Çalışmalar

Hazan ve Shaver (1987), güvenli bağlanma stilinin tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve özgeci aşk, kaçınan bağlanma stilinin oyun gibi aşk, kaygılı- kararsız bağlanma stilinin ise sahiplenici aşk türüne karşılık geldiğini belirtmişlerdir.

Genel olarak güvenli bağlanma stili ile ilişki doyumu arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu düşünülürse, tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve özgeci aşk türlerinde daha fazla ilişki doyumu sağlanacağı düşünülebilir.

Lee (1988) ise ilişki doyumunda çiftlerin aşk biçimlerinin benzer ya da farklı olmasının önemini vurgulamaktadır. Yazara göre, *aşk biçimlerinin farklı olması*, eşlerin ilişkilerinde karşılaştıkları sorunları ele alışlarında, ilişkilerinde yoğunlaştıkları konularda ve birbirlerinin davranışlarına ilişkin yüklemelerinde farklılıklar yaratarak, ilişkiden sağlanan doyumu olumsuz yönde etkilemektedir. Buna karşı, aşk biçimlerindeki benzerlik eşlerin ilişkide karşılaşılan sorunlara benzer şekilde çözüme kavuşturmaya çalışmalarına, ilişkilerinde dikkatlerini aynı noktalar üzerine odaklamalarına ve birbirlerinin davranış nedenlerine benzer açıklamalar getirmelerine yol açarak ilişkiden sağlanan doyumu arttıracaktır.

İlişki doyumu ile aşk biçimleri arasındaki ilişkiyi araştıran araştırmalardan elde edilen sonuçlara bakıldığında genel olarak ilişki doyumunun tutkulu, özgeci ve arkadaşça aşk ile olumlu, sahiplenici ve oyun gibi aşk ile olumsuz yönde ilişkili olduğu görülebilir.

Örneğin, Meeks, Hendrick ve Hendrick (1998) tutkulu, özgeci ve arkadaşça aşk biçimlerinin romantik ilişkilerden sağlanan doyum ile olumlu yönde ilişkili olduğuna, buna karşı sahiplenici ve oyun gibi aşk biçimlerinin ilişki doyumu ile olumsuz yönde ilişki gösterdiğine işaret eden bulgular elde etmişlerdir.

Flört eden ve sözlü- nişanlı ya da evli olan çiftlerle yürüttükleri bir araştırmada, Büyükşahin ve Hovardaoğlu (2004), çiftlerin rapor ettikleri mutluluk ile

özgeci ve tutkulu aşk biçimleri arasında olumlu, oyun gibi aşk arasında olumsuz bir ilişki bulmuşlardır.

Beştav' ın (2007) araştırmasındaki bulgularda ilişki doyumu ile arkadaşça aşk arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, ayrıca, özgeci ve tutkulu aşkın ilişkide sorun yaşama ile olumsuz yönde, oyun gibi aşk ve sahiplenici aşkın ise olumlu yönde ilişkili olduğunu göstermiştir.

Richardson, Medvin ve Hommock (1988) tarafından yapılan bir araştırmada ilişkilerini oyun gibi aşk biçiminde yasayan bireylerin romantik ilişkilerinin daha kısa sürdüğünü ve bu kişilerin sık sık partner değiştirdikleri bulunmuştur. Buna karşı, mantıklı aşk biçiminde ilişkilerin daha uzun sürdüğü görülmüştür. Richardson ve arkadaşlarının (1988) bu bulguları oyun gibi aşk ve mantıklı aşk biçimlerinin tanımlarıyla uyuma göstermektedir (Akt. Beştav, 2007).

2.4. Benlik Kavramı ve Benlik Saygısı

Bireyi diğerlerinden ayıran duygu, tutum ve davranışlarının tümünün örgütlenmiş bütünlüğünü ifade eden benlik, Rosenberg (1986), tarafından geniş bir kavramsal sistem içerisinde hiyerarşik olarak düzenlenmiş pek çok yapıyı içine alan, bireyin toplam kişiliğinin bir parçası ve bölümü olarak tanımlanmıştır. Psikoloji literatüründe oldukça sık karşılaşılan ve psikolojinin çalışma alanlarında merkezi bir öneme sahip kavramlardan biri olan benlik konusu içerisinde birbirine çok yakın iki kavram vardır: Benlik kavramı ve Benlik saygısı kavramları.

Bir kimsenin “Ben kimim?” sorusuna verdiği yanıtlar, o kişinin benlik kavramını oluşturmaktadır. Benlik kavramı, insanın kendi benliğini anlayış ve kavrayış biçimi olarak tanımlanmakta, benlik kavramının beğenilip beğenilmemesi sonucunda ise benlik saygısı oluşmaktadır. Kişinin kendini beğenmesi, kendi benliğine değer vermesi için üstün nitelikleri olması gerekmektedir. Çünkü benlik saygısı, kendini olduğundan aşağı veya olduğundan yüksek görmeksizin kendinden memnun olma durumudur Benlik kavramı; insanların kendileri hakkında ne düşündükleriyle ilgili bir gösterge olduğu için benliğin bilişsel yönü, buna karşılık benlik saygısı ise, insanların kendilerini nasıl hissettikleriyle ilgili bir gösterge olduğu için benliğin duygusal yönü şeklinde görülmektedir.

2.4.1. Benlik ve Benlik Saygısına İlişkin Kuramsal Açıklamalar

Benlik ve benlik saygısı, birçok kuramcı tarafından araştırılıp katkı sağlanmış kavramlardır. Kişinin önce kendisiyle bir bütün içinde olması, kendi içinde huzuru bulması, sonrasında diğer insanlarla olan ilişkilerini de daha sağlıklı yürütmesine yardım eder. Bu yönünün, benlik saygısıyla ilgili çalışmaların ve araştırmaların sayısını arttırdığı düşünülmektedir. Benlik saygısının kaynağı benlik olduğu için kuramsal açıklamalar daha çok benliğe yönelik gibi görülse de içeriğinde benlik saygısından da bahsedilmektedir.

Benlik konusunun psikoloji bilimi içinde ele alınışı, James'in "The Principles of Psychology" adlı eseri ile başlar. James (1890) bu eserinde, benliğin "bilen benlik" ve "bilinen benlik" olarak iki boyutta düşünülmesi gerektiğini, bilimin konusunun ise bilinen benlik olmasının zorunlu olduğunu belirtmiştir. James' e göre, benlik saygısı, kişinin gerçekte başardıklarının, başarmak istediklerine, arzuladıklarına oranı olarak tanımlanır.

James'in analizleri, benlik saygısı üzerindeki 3 etkiyi açıklamaktadır. İlk olarak, insanın kendi isteklerinin ve değerlerinin, kendine saygısı ile ilgili kararlarında temel bir rol oynamasıdır. Başardıklarımızın, başarmak istediklerimize oranı benlik saygısını belirler. Buna göre; başardıklarımız, başarmak istediklerimize ne kadar yakınsa benlik saygısı da o ölçüde artar.

Freud'un 1923'te yayınladığı psikanalitik yapı kuramında benlik sözcüğü "ego" anlamında kullanılmış, açık bir şekilde benlikten söz edilmemiştir. Klasik psikanalitik kuramda benlik saygısı gelişimi süperego gelişimi ile yakından ilgilidir. Süperego geliştikçe benlik saygısının içerden düzenlenmesi görevini üzerine alır. Artık kendinden hoşnut olmanın tek koşulu sevilmiş olma duygusu değildir. Şimdi doğru olanı yapmış olma duygusu da gereklidir. Süperego tarafından cezalandırılma son derece acı verici bir benlik saygısı azalması olarak hissedilir. Ego, süperegoya karşı suçluluk duyduğunda da bunlar hissedilir. Her suçluluk duygusu benlik saygısını zayıflatır. İdeallerin gerçekleşmesini ise güçlendirir.

Freud'dan sonraki araştırmacılar farklı bakış açılarını da beraberinde getirmişlerdir. Hartmann (1958)'in çalışmalarıyla ego ve benlik terimlerinin kullanışları birbirinden kesin olarak ayrılmıştır. Çünkü benlik; ego, id ve süperegoyu kapsamaktadır. Freud'un ego tanımı, id'in birincil isteklerine hizmet veren ya da süpregonun yatıştırması ile bireyin gerçeklikle alışverişini mümkün kılan bir dizi entelektüel işlevi kapsar. Ego düşünme, algılama, dikkat, hatırlama, muhakeme gibi

bilişsel süreçleri içerir. Murphy (1947) ve Allport (1955)' un da ileri sürdüğü gibi en temel işlevleri üstlenir, dolayısıyla ego benlik kavramının karşılığı olmayıp sadece bir parçasıdır. Kısaca benlik egodan daha geniş çerçeveli bir yapı olup kişiliğin hem bilinçli hem de bilinçsiz yönünü temsil eder. Rosenberg (1986), bireyi diğerlerinden ayıran duygu, tutum ve davranışlarının tümünün örgütlenmiş bütünlüğünü ifade eden ben, benlik, kendilik zaman zaman da kişilik sözcüklerinin eşanlamlı ve birbirinin yerine kullanılabilirdiğinden bahseder. Oysa “benlik” geniş bir kavramsal sistem içerisinde hiyerarşik olarak düzenlenmiş pek çok yapıyı içine almaktadır. Buna göre, benlik egoyu da içine alır ve egodan daha geniş çerçeveli bir yapı olup egodan daha üst yapısal özellikler göstermektedir. Buradan, benliğin egodan ibaret olmayıp farklı dinamikler içeren bir bütün olduğunu görmekteyiz.

Freud'un önemli takipçilerinden olan Jung (2003)'da benlik konusu, özellikle kişinin topluma karşı takındığı maskeleri ifade eden “persona” ve kişiliğin örgütleyici ögesi olan “ben” olarak karşımıza çıkar. “Persona” maske demektir. Kişide kendisinden beklenenlere uygun davranma, alınan eğitim ve toplumsal beklentilere cevap verme, kabul edilen davranış türlerine uygun davranma yönünde bir eğilim vardır. İşte “persona” kişinin toplumsal beklentiler konusunda takındığı maskedir. Kişiler persona ile toplumdaki diğer kişiler üzerinde etki yaratır ve kişiliğinin öznel kısımlarını gizler. Toplum kişiyi taktığı bu maskeye göre değerlendirir ve her insanın birden fazla personası olabilir.

Adler (1927)'e göre, insan toplumsal bir varlıktır ve diğer insanlarla ilişki kurarak yaşar. Topluma yönelme eğilimi insanda doğuştan vardır. Kişilik kuramlarına getirdiği önemli katkılardan biri, Freud'a göre içgüdülere hizmet eden ve gerçekte arabaluculuk yapan fonksiyonlardan oluşan ego kavramına karşı “yaratıcı benlik” kavramını ortaya koymuş olmasıdır. Benliği, karar verme yeteneğine sahip ve bireye, amaçlı bir yaşam sağlamaya çalışan bir sistem olarak tanımlamıştır. Benlik sürekli olarak bireye çözüm yolları sağlayacak yaşantıları arar ve bunları dış dünyada bulmaya veya yaratmaya çalışır. Adler, bireyin, benlik saygısını azaltan zayıflıkları ve yetersizlikleri üzerinde durmuştur. Aşağılık duygusuna değinmiş, bunun kişinin gerçekten yetersiz olan organları veya davranışları yüzünden ortaya çıkacağını belirtmiştir. Ama bunun yanında aşağılık duygusunda çocuklukta yaşanan, geriye çevrilmesi mümkün olmayan bazı olayların da etkili olduğunu kabul etmiştir. Her insanın var oluşunda bir eksiklik duygusu olduğuna ve insanın temel dürtüsünün, aşağılık hissini azaltıp üstünlük elde etmek

olduğuna inanan Adler, *yaşamın temel amacının* “kişinin benliğini, en mükemmel duruma getirmek ve çocukluğunda elde ettiği aşağılık duygusundan kurtarmak” olduğunu söylemiştir. Satın alınan eşyalar, arabalar benliği mükemmel kılmaya ve başkalarına göre daha az aşağılık görünmeye yöneliktir.

Fromm (2011), benlik gelişimini sosyolojik bir yaklaşımla ele almış ve “yalnızlık”, “dışlama”, “yaşamın anlamı” gibi varoluşçu kavramlar üzerinde durmuştur. Fromm’a göre benlik toplumun kişiye verdiği olanaklar doğrultusunda biçimlenir. Birey temel gereksinimleriyle toplumun gereksinimlerini uzlaştıracak biçimde topluma uyum sağlar. Fromm’a göre eğer çocuk özgürlüğünü diğerlerinin elinden alırsa kendi yolunu seçme sansına kavuşur. Ancak kendi görüşlerine güven duymuyorsa özgürlükten vazgeçer ve onların verdiği korumanın zevkine varır. Bu kapsamda, çocuğun özgürlüğü mü yoksa grubun vereceği güveni mi seçeceğine etki eden koşullar söz konusudur. Bu koşullar arasında, sevgi ilişkilerini şekillendirme yeteneği, güven duygusu içinde sosyal ilişkilerini yürütebileceği inancı gibi öğeler vardır. Bütün bu nitelikler kuramsal olarak benlik saygısı ile ilgilidir. Bu nitelikler; saygı, ilgi, kabul, özgürlük ve bağımsızlık öğelerinin bulunduğu toplumsal koşullarda bireyde oluşabilir.

Horney (1937) ise, kendine yabancılaşma kavramına (kişinin kendi benliğinden uzaklaşması) katkıda bulunmuştur ve herkesin “gerçek benlik” ve “idealize benlik” imajı oluşturduğunu belirtir. Horney, kişide en canlı olan odak noktanın “gerçek benlik” olduğunu ileri sürmüştür. “Gerçek benlik” duyguların kendiliğindenliğini, istek ve karar verme yetisini, kişinin kendini gerçekteşirmek isteyen bölümünü ifade eder. Kişinin karar verebilmesi ve verdiği bu kararın sorumluluğunu üstlenmesi gerçek benliğinin etkinliğinin göstergesidir. Bu da gerçek bir bütünleşmeyi, kendine özgü olmayı kolaylaştırır; böylece gerçek benlik, içsel bir çatışma olmaksızın işlevini yürütebilir. Ancak gerçek benlik bir zayıflama gösterdiğinde, kişi kendi benliğine yabancılaşır. Kendine yabancılasan kişinin kişisel etkinliği azalır ve mutsuz olur. Bunun kaynağı da temel kaygı olarak adlandırılan çaresizlik ve yalnızlık duygularıdır.

Sullivan (2002)’a göre benlik, tümü ile yaşanan olayların ve kişinin başkaları tarafından kendisine yansıtılmış değerlendirmelerinin sonucunda oluşur. Yaşamın başlangıcında kaygı anneden çocuğa geçer. Daha sonraki yıllarda ise kaygı, bireyin güvenliği tehlikeye girdiği zaman ortaya çıkan bir duygudur. Kişi anksiyeteyi azaltmak için ya da ondan kaçınmak amacı ile türlü önlemler alır, davranışlarını

denetler. Bu koruyucu önlemler bazı davranış biçimlerini onaylayan, bazı davranış biçimlerini yasaklayan “benlik sistemi”ni oluşturur. Bir başka deyişle, benlik sistemi deneyimlerden oluşan, onay elde etmek, kaygı yaratacak durumlardan uzak kalmak amacı ile kişide örgütlenen yaşantılardan oluşur. Kaygı, bireyin kendisi ya da başkalarının itildiği, aşağılandığı veya öyle olacağını umduğu sırada ortaya çıkan kişilerarası fenomendir. Kaygıyı yaratan ise, özsaygının yitirilmesi durumudur. Birey sürekli olarak özsaygı yitimine karşı kendini korumak durumundadır. Böylelikle kaygıdan kurtulabilir.

Erikson (1950)’a göre benlik, kişiliğin oldukça güçlü ve bağımsız bir bölümüdür. Benlik kişinin kimliğini oluşturmak ve çevresi üzerinde egemenlik kurma gereksinimini tatmin etmek gibi hedefler doğrultusunda çalışmaktadır. Erikson, “bireyin sekiz evresi”ni benlik gelişiminin aşamaları olarak tanımlamıştır. Her evrede benlik, belli bir takım gelişmeleri tamamlamakta, sorunları çözmekte ve evreye özgü bir psikososyal bunalımı atlattır.

Görüldüğü gibi benlik, birçok kuramcının araştırma konusu olmuştur. Kişilerin benlikleri hakkında fikir sahibi olup ona biçtikleri değer de günlük hayatta oldukça önemlidir. İnsan ilişkilerindeki olumluluk veya olumsuzluklar temelde kişinin kendisine olan saygısından kaynaklanır. Kişi kendisinden yola çıkarak başkalarına verdiği değeri belirler. Buna göre, kişi kendini değerli ve saygı duyulabilir görüyorsa insanların düşüncelerine ve onların kendilik değerlerine de o ölçüde saygılı olmayı öğrenir.

2.4.2. Benlik Saygısını Etkileyen Faktörler

Kohut’a (1971) göre; benlik saygısının gelişmesinde üç ana kaynak vardır.

- Başkalarının saygısı
- Yeterlik
- Kişinin bu iki kaynağı kendisi için değerlendirmesi

Kişi başkalarından gördüğü saygıyla kendisinin değer verilen, sevilen biri olduğu izlenimini edinir. Böylece kendini sevmeyi öğrenir. Neyin sevilip değer verileceğiyle ilgili bir görüş benimser. Başkalarının görüşleri kişinin bir parçası haline gelir.

Başarı duygularını yaşadıkça, olaylarla mücadele ettikçe, amaçlarına ulaşmış kendini ispat ettikçe kişide yeterlik duygusu artar. Bunun da benlik saygısını arttırdığı düşünülmektedir.

Hem başkalarının düşüncelerini görüp hem de yeterliğinin farkına varan kişide, kendisiyle ilgili bir fikir oluşur. Kendinin ne olduğunun farkına da böylece varıp olan kişiyi sevip sevmeyeceğine karar verir.

Bazı insanlar her gün kendileriyle ilgili benzer fikre sahiptirler ve kendilerine de benzer ölçüde saygı duyarlar. Bazı insanların da benlik saygıları günden güne değişir. Burada benlik saygı kararlılığı kavramı ortaya çıkar. Yapılan araştırmalar bu kararlılıkta dışarıdan gelen değerlendirmelerin etkili olduğunu göstermiştir (Burger, 2006). Bu da bize benlik saygısı gelişiminde başkalarının düşüncelerine verdiğimiz önemin ne kadar etkili olduğunu bir kez daha gösterir.

2.4.3. Benlik Saygısı ve Bireye Etkileri

Yüksek benlik saygısına sahip bir birey, kendine sadece saygı duymakta ve kendini toplumda değerli bir kişilik olarak görmektedir. Düşük benlik saygısına sahip bireyler ise, kendi benliklerini reddeden, uyumsuz ve aşağılık duygusuna sahip bireyler olarak tanımlanmaktadır. Bireyin algıladığı kendi benlik yapısına karşı saygısının olmadığı vurgulanmaktadır Düşük benlik saygısının varlığı, bireylerin kendilerini değersiz ve yetersiz görmelerine, olaylarla başa çıkma güçlerinin olmadığını düşünmelerine, çevreden çabuk etkilenmelerine, inanç ve tutumlarını çabuk değiştirmelerine neden olabilmektedir. Düşük benlik değerine sahip bireyler, günlük yaşamda karşılaştıkları streslerle başa çıkmada güçlük çekmekte ve duygularını kontrol etmekten uzak gözükmektedirler. Kendilerine ve çevrelerindeki kişilere güven duyamamakta, insan ilişkilerinde yetersizlik göstermekte, incinme kaygısıyla yakın ilişkiye girememekte, sevgi ve dostluk ilişkilerinden kaçınmaktadırlar. Ayrıca yetersiz benlik saygısının aşırı katı bir bakış açısına, otorite bağımlılığına, içe kapanık ve pasif davranışlara, psikosomatik hastalıklara, depresyona, saldırgan davranışlara ve suç işlemeye eğilimli bir kişilik yapısına yol açabildiği araştırmalar tarafından ortaya konulmaktadır.

Bireyin kendisini ayrı bir varlık olarak algıladığı an gelişmeye başlayan benlik kavramı, kişinin yaşantılarını algılayış biçimi, diğer insanlar tarafından olumlu olarak değerlendirilmesi, kabul edilme gereksinimlerinden önemli ölçüde etkilenmektedir. Bu yaşantılar sonucu birey kendine değer verme duygusunu geliştirmektedir. Bir kez oluştuktan sonra, diğer insanların kendisini gerçekten nasıl

değerlendirdiklerinden bağımsız olarak varlığını sürdürmekte ve tüm davranışlarını etkilemektedir (Geçtan, 1998).

Yukarıdaki bilgilerin ışığında kurulan ilişkinin niteliği, kişinin olumlu benlik algısı geliştirmesi ve bireyin ruhsal yönden sağlıklı olmasını belirleyen temel unsurlardan biridir. Diğer taraftan, kişilerarası ilişkilerin önemi ve niteliği, bir başka alanda, bebeğin benlik gelişimi ile iç içe gelişen bağlanma davranışının gelişmesinde de kendini göstermektedir.

2.4.4. Benlik Saygısı ile Farklı Değişkenler Arasındaki İlişki

Araştırmanın bir başka değişkeni olan ilişki bağlanımı anlatılırken, bağlanma kuramından bahsedilmişti. Benlik saygısı açıklanırken bağlanma kuramıyla olan ilişkisine de değinilmesi gerektiği düşünülmüştür.

Bowlby (1973), Bartholomew ve Horowitz (1991) sevmeye layık olmak ya da sevebilmek duygularının göstergesi olarak bağlanma stillerinin altında benlik modellerinin yattığını belirtir. Bu betimleme, benlik saygısının bazı bileşenleri ya da tanımlamaları ile de benzerlik gösterir. Diğer taraftan, Hazan ve Shaver (1994) da, konu ile ilgili Bowlby'nin zihinsel modellerine dair "bağlanma kuramında, kişinin kendisine dair duygu ve düşünceleri, özellikle sosyal ve global benlik saygısı, kısmen de olsa bakım verenin duyarlılığı ile belirlenir..." söylemine atıfta bulunur. Konu ile ilgili yapılan araştırmalarla da bağlanma stili ve benlik saygısının birbiriyle ilişkili olduğuna dair destekleyici sonuçlar elde edilmiştir. Batholomew ve Horowitz (1991)'in çalışmasıyla kendilerini güvenli bağlanan olarak tanımlayan kişilerin (olumlu benlik modeli) benlik saygısının, kendilerini korkulu ya da saplantılı olarak tanımlayan kişilerden (olumsuz benlik modeli) daha yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir. Griffin ve Bartholomew (1994)'in yaptığı çalışma ile de bağlanmanın; benlik modelinin olumluluğunun, bireylerin kendi benliklerine dair fikirlerinin (algılarının) olumluluğu ile doğrudan ilişkili olduğu ortaya konmuştur.

Benlik saygısı ve narsizm arasındaki ilişkiyi de doğrulayan araştırmalara rastlanmıştır. Örneğin; Papps ve O'Carroll yaptıkları çalışmada (1998), 338 üniversite öğrencisinin benlik saygısı ve narsizm düzeyi araştırıldı. Öfke puanları da karşılaştırılan bu öğrencilerin yaşadıkları ikili ilişkilerdeki durumlara verdikleri tepkilerde; yüksek narsizme ve yüksek benlik saygısına sahip bireyler, düşük narsizme ve yüksek benlik saygısına sahip bireylere göre daha fazla öfke deneyimi yaşarlar ve daha çok öfkeyi ifade etme davranışı gösterirler. Benzer şekilde Twenge

ve Campbell, 2003 yılında yapmış oldukları incelemede sosyal reddedilme durumlarında artan öfke puanları ile narsizm arasında doğru orantılı bir ilişki bulgulanmıştır.

3.BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Grubu

Araştırma, İstanbul İli sınırları içerisindeki üniversitelerde okuyan kız ve erkek öğrencilere yönelik yapılmıştır. Farklı özelliklere sahip üniversiteler arasından seçilen (vakıf üniversitesi, devlet üniversitesi ve teknik üniversite olma özelliği gibi) üç üniversitenin (İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi) öğrencileri araştırma grubunu oluşturmuştur. Ölçekler 150 öğrenciye uygulanmıştır. Bu öğrencilerin 75 tanesi erkek ve 75 tanesi de kızdır, her üniversiteden 50' şer kişiye uygulanmıştır. Bölümlerde herhangi bir sınırlama olmamakla birlikte İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde Medya ve İletişim Sanatları bölümü öğrencileri, İstanbul Üniversitesi'nde Diş Hekimliği bölümü öğrencileri ağırlıktadır. İstanbul Teknik Üniversitesi'nde ise farklı mühendislik alanlarında öğrencilere uygulanmıştır. Bu üniversitelere araştırmacı bizzat giderek ve gerektiğinde o üniversitelerdeki tanıdıklarından da yardım alarak anketleri uygulamıştır.

Araştırma kapsamını, bir romantik ilişki içerisinde olan kız ve erkek üniversite öğrencileri oluşturmuştur. Romantik ilişki içerisinde olmayan öğrenciler araştırma dışı bırakılmıştır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu: Bu form, araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri, yaşları, hangi üniversitede ve bölümde okudukları, sevgilileriyle ne kadar süredir birlikte oldukları hakkında bilgi toplamaya yönelik sorulardan oluşmaktadır. Bu bilgilerin yanında, ilişkilerinin ne kadar süreceğine ilişkin tahminlerini ve yaşamlarını nerede geçirdikleriyle ilgili çoktan seçmeli sorular bulunmaktadır.

Narsistik Kişilik Envanteri: Uluslararası literatürde yaygın olarak kullanılan ve 2006 yılında 16 soruya indirgenen Narsistik Kişilik Envanteri- NKE'nin (Narcissistic Personality Inventory- NPI) Atay tarafından 2009 yılında gerçekleştirilen Türkçe'ye standardizasyonunda iki kez güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Sonucuna göre; Cronbach's Alpha değeri 0,652'ye yükselmiştir. Bazı maddelerin ölçekten çıkarılması durumunda güvenilirlik daha da artmaktadır.

Envanter, 16 maddeden oluşmaktadır ve seçilmesi için her bir maddenin olumlu ve olumsuz yönleri bir arada verilmiştir. Güvenirlik ve geçerlik çalışmaları sonucunda orijinaliyle örtüştüğü görülmüştür.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği: Benlik saygısı ölçeği 1963 yılında Morris Rosenberg tarafından geliştirilmiştir. Ülkemizde, ölçeğin güvenirlik ve geçerlilik çalışmaları Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır. Geçerlilik katsayısı $r=.71$ olarak bulunmuştur. Test -tekrar test güvenirlilik yöntemi kullanılarak da güvenirlilik katsayısı $r=.75$ olarak saptanmıştır.

Toplamda 63 sorudan ve 12 alt kategoriden oluşmuştur. İstenildiğinde alt kategoriler seçilerek kullanılabilir. Bu çalışmada da ölçeğin benlik saygısı alt kategorisine ait 10 madde kullanılmıştır. Ölçekten alınan puan yükseldikçe, benlik saygısı düşmektedir.

İlişki İstikrarı Ölçeği: Çok Boyutlu İlişki Ölçeği (ÇBİÖ), yakın ilişkilerle ilgili çeşitli psikolojik eğilimleri ölçmek amacıyla Snell, Schicke ve Arbeiter (2002) tarafından geliştirilmiştir. Türkiye'deki geçerlik ve güvenirliliği Büyüksahin tarafından 2005 yılında yapılmıştır. ÇBİÖ'nün iç tutarlılık güvenirlilik Cronbach Alfa katsayısı .81'dir. Test tekrar test güvenirliliği .80 değerindedir. Ölçek, dört alt ölçekten oluşmaktadır. Bu araştırmada, bağlanımı ölçmede kullanılmak üzere İlişki İstikrarı Ölçeği seçilmiştir. Bu ölçek ise Büyüksahin, Hasta ve Hovardaoğlu tarafından 2004 yılında Türkçe'ye standardize edilmiştir. 1- 9 arasında puanlanan 7 maddeden oluşmaktadır.

İlişki Değerlendirme Ölçeği: Hendrick (1988) tarafından geliştirilen ve ilişkide doyumunu ölçen, 1- 7 arasında puanlanan 7 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçekten yüksek puan alınması, yüksek ilişki doyumunu gösterir. Güvenirlik .57 ve .76 arasında bulunmuştur. Faktör analizinde ise, açıklanan varyans %46'dır. Çift Uyum Ölçeği ile yakınsak geçerliliği hesaplandığında, korelasyonun .80 olduğu görülmüştür.

Vaughn& Baier (1999) de güvenirlik ve geçerliliği ölçmüşlerdir. Çift Uyum Ölçeği'yle korelasyonunu .84 bulmuşlardır. Bu çalışmada, alfa katsayısı .91 bulunmuştur ve toplam madde korelasyonu .35 ve .80 arasında değişmektedir.

Curun, 2001 yılındaki çalışmasında ölçeği Türkçe'ye çevirmiştir. Yaptığı araştırmalar sonucunda Alpha güvenirlik katsayısını .86 olarak hesaplamıştır. Faktör analizinde ise, açıklanan varyans %52'dir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırma, Ekim- Aralık 2013 tarihleri arasında araştırmacı ve o üniversitelerdeki tanıdıkları (öğrenciler veya akademisyenler) tarafından yapılmıştır. Demografik Bilgi Formu, *Narsistik Kişilik Envanteri*, *Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği*, *İlişki İstikrarı Ölçeği* ve *İlişki Değerlendirme Ölçeği*'ndeki sorular kağıt üzerinde işaretlenmiştir. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmıştır ve sürede de herhangi bir kısıtlama yapılmamıştır. Araştırmaya katılanlardan anlaşılamayan sorular veya kelimeler varsa sorulması istenmiştir. Örneğin; *Narsistik Kişilik Envanteri*'ndeki "manipüle" kelimesinin anlamı bazı öğrenciler tarafından sorulmuştur. Benzer sorulara cevap verilerek uygulamaya devam edilmiştir. Katılımcıların araştırmaya güven duyması ve doğru cevaplar vermesi için ölçeklerde isim yazılması istenmemiş ve anketler bittiğinde de dosyaya diğer anketlerin arasına konularak hangi anketin hangi kişiye ait olduğu anlaşılamayacak hale getirilmiştir. Böylece bilgilerin gizli kalması sağlanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Çalışmada ölçeklerin güvenirlikleri yapılan güvenirlik analiziyle elde edilen Cronbach's alpha güvenirlik katsayısıyla incelendi. Güvenirlikler tüm anketlerde oldukça yüksek düzeyde bulundu. (0.88 ve üzeri) Örneklem büyüklüğü 30'un üzerinde olduğu için verilerin normal dağılıma uygunluğu ve homojenliği One-Sample Kolmogorov Smirnov ve One Way Anova ile test edildi. Verilerin normal dağılmasından dolayı parametrik istatistiksel yöntemler kullanıldı.

Gruplar arası istatistiksel karşılaştırmalarda Pearson korelasyon testi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi olarak $p < .05$ kullanıldı. Bağımsız değişkenlerin narsizmin farklı boyutlarındaki durumunun incelenmesinde ise Bağımsız Örneklem T- Testi, Oneway Anova Testi ve Post Hoc (Tukey HSD) Testi kullanılmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR

*Demografik Değişenlere İlişkin Bulgular

Üniversite Öğrencilerinin Yaşları

Örneklem Sayıları	N
18- 21	62
22-25	69
26- 30	19
Toplam	150

Üniversite Öğrencilerinin İlişki Süreleri (Ay Cinsinden)

Örneklem Sayıları	N
1- 12	64
13- 24	33
25-36	23
37 ve üstü	30
Toplam	150

Üniversite Öğrencilerinin İlişki Sürelerine İlişkin Tahminleri

Örneklem Sayıları	N
Yakında ayrılırız.	15
Bir süre daha devam eder ama sonra kesin ayrılırız.	21
Şimdiden bir şey diyemem.	23
Uzun bir süre daha devam eder sonra bitebilir.	35
Evliliğe gideceğini tahmin ediyorum.	56
Toplam	150

Üniversite Öğrencilerinin Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yerler

Örneklem Sayıları	N
Büyükşehir	70
Şehir	59
Kasaba	14
Köy	7
Toplam	150

Soru: 1. Narsistik kişilik eğilimi ile benlik saygısı arasında bir ilişki var mıdır?

Tablo 1: Narsistik Kişilik Eğilimi ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki.

		Narsistik Kişilik Eğilimi	Benlik Saygısı
Narsistik Kişilik Eğilimi	Pearson Korelasyonu	1	-0,340
	Sig.		0,223
	N	150	150
Benlik Saygısı	Pearson Korelasyonu	-0,340	1
	Sig.	0,223	
	N	150	150

Narsistik kişilik eğilimi ile benlik saygısı arasında orta düzeyde ve olumsuz yönde bir ilişki vardır. Narsistik kişilik eğilimi azaldıkça benlik saygısı artmaktadır. Ancak bu ilişki 0.05 düzeyinde anlamlı değildir ($r = -0,340$ $p = 0,223$).

Soru: 2. Narsistik kişilik eğilimi ile ilişki doyumu arasında bir ilişki var mıdır?

Tablo 2: Narsistik Kişilik Eğilimi ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişki.

		Narsistik Kişilik Eğilimi	İlişki Doyumu
Narsistik Kişilik Eğilimi	Pearson Korelasyonu	1	-0,403*
	Sig.		0,013
	N	150	150
İlişki Doyumu	Pearson Korelasyonu	-0,403*	1
	Sig.	0,013	
	N	150	150

Narsistik kişilik eğilimi ile ilişki doyumu arasında orta düzeyde ve olumsuz yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu ilişki 0.05 düzeyinde anlamlıdır ($r = -0,403^*$ $p = 0,013$). Buna göre narsistik kişilik eğilimi arttıkça ilişki doyumunun azaldığı söylenebilir.

Soru: 3. Narsistik kişilik eğilimi ile ilişki bağlanımı arasında bir ilişki var mıdır?

Tablo 3: Narsistik Kişilik Eğilimi ile İlişki Bağlanımı Arasındaki İlişki.

		Narsistik Kişilik Eğilimi	İlişki Bağlanımı
Narsistik Kişilik Eğilimi	Pearson Korelasyonu	1	-0,568**
	Sig.		0,001
	N	150	150
İlişki Bağlanımı	Pearson Korelasyonu	-0,568**	1
	Sig.	0,001	
	N	150	150

Narsistik kişilik eğilimi ile ilişki bağlanımı arasında ($r = -0,568^{**}$) orta düzeyde ve olumsuz yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki 0.01 düzeyinde anlamlıdır ($p = 0,001$). Buna göre narsistik kişilik eğilimi arttıkça ilişki bağlanımının azaldığı söylenebilir.

Soru: 4. Kadınların narsistik kişilik eğilimleri ile benlik saygıları arasında bir ilişki var mıdır?

Tablo 4: Kadınların Narsistik Kişilik Eğilimleri ile Benlik Saygıları Arasındaki İlişki.

		Kadınların Narsistik Kişilik Eğilimleri	Kadınların Benlik Saygıları
Kadınların Narsistik Kişilik Eğilimleri	Pearson Korelasyonu	1	-0,107
	Sig.		0,396
	N	75	75
Kadınların Benlik Saygıları	Pearson Korelasyonu	-0,107	1
	Sig.	0,396	
	N	75	75

Kadınların narsistik kişilik eğilimleri ile benlik saygıları arasında 0.05

düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($r = -0,107$ $p = 0,396$).

Soru: 5. Erkeklerin narsistik kişilik eğilimleri ile benlik saygıları arasında bir ilişki var mıdır?

Tablo 5: Erkeklerin Narsistik Kişilik Eğilimleri ile Benlik Saygıları Arasındaki İlişki.

		Erkeklerin Narsistik Kişilik Eğilimleri	Erkeklerin Benlik Saygıları
Erkeklerin Narsistik Kişilik Eğilimleri	Pearson Korelasyonu	1	-0,460
	Sig.		0,696
	N	75	75
Erkeklerin Benlik Saygıları	Pearson Korelasyonu	-0,460	1
	Sig.	0,696	
	N	75	75

Erkeklerin narsistik kişilik eğilimleri ile benlik saygıları arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($r = -0,460$ $p = 0,696$).

Soru: 6. Kadınların narsistik kişilik eğilimleri ile ilişki doyumları arasında bir ilişki var mıdır?

Tablo 6: Kadınların Narsistik Kişilik Eğilimleri ile İlişki Doyumları Arasındaki İlişki.

		Kadınların Narsistik Kişilik Eğilimleri	Kadınların İlişki Doyumları
Kadınların Narsistik Kişilik Eğilimleri	Pearson Korelasyonu	1	-0,448(*)
	Sig.		0,032
	N	75	75
Kadınların İlişki Doyumları	Pearson Korelasyonu	-0,448(*)	1
	Sig.	0,032	
	N	75	75

Kadınların narsistik kişilik eğilimleri ile ilişki doyumları arasında ($r = -0,448^*$) orta düzeyde ve olumsuz yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki 0.05 düzeyinde anlamlıdır ($p = 0,032$). Buna göre kadınların narsistik kişilik eğilimleri arttıkça ilişki doyumlarının azaldığı söylenebilir.

Soru: 7. Erkeklerin narsistik kişilik eğilimleri ile ilişki doyumları arasında bir ilişki var mıdır?

Tablo 7: Erkeklerin Narsistik Kişilik Eğilimleri ile İlişki Doyumları Arasındaki İlişki.

		Erkeklerin Narsistik Kişilik Eğilimleri	Erkeklerin İlişki Doyumları
Erkeklerin Narsistik Kişilik Eğilimleri	Pearson Korelasyonu	1	-0,250
	Sig.		0,199
	N	75	75
Erkeklerin İlişki Doyumları	Pearson Korelasyonu	-0,250	1
	Sig.	0,199	
	N	75	75

Erkeklerin narsistik kişilik eğilimleri ile ilişki doyumları arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($r = -0,250$ $p = 0,199$).

Soru: 8. Kadınların narsistik kişilik eğilimleri ile ilişki bağlanımları arasında bir ilişki var mıdır?

Tablo 8: Kadınların Narsistik Kişilik Eğilimleri ile İlişki Bağlanımları Arasındaki İlişki.

		Kadınların Narsistik Kişilik Eğilimleri	Kadınların İlişki Bağlanımları
Kadınların Narsistik Kişilik Eğilimleri	Pearson Korelasyonu	1	-0,450(**)
	Sig.		0,002
	N	75	75
Kadınların İlişki Bağlanımları	Pearson Korelasyonu	-0,450(**)	1
	Sig.	0,002	
	N	75	75

Kadınların narsistik kişilik eğilimleri ile ilişki bağlanımları arasında ilişki ($r=-0,450^{**}$) orta düzeyde ve olumsuz yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki $p<0.01$ ($p=0,002$) düzeyinde anlamlıdır. Buna göre kadınların narsistik kişilik eğilimleri arttıkça ilişki bağlanımlarının azaldığı söylenebilir.

Soru: 9. Erkeklerin narsistik kişilik eğilimleri ile ilişki bağlanımları arasında bir ilişki var mıdır?

Tablo 9: Erkeklerin Narsistik Kişilik Eğilimleri ile İlişki Bağlanımları Arasındaki İlişki.

		Erkeklerin Narsistik Kişilik Eğilimleri	Erkeklerin İlişki Bağlanımları
Erkeklerin Narsistik Kişilik Eğilimleri	Pearson Korelasyonu	1	-0,578(**)
	Sig.		0,001
	N	75	75
Erkeklerin İlişki Bağlanımları	Pearson Korelasyonu	-0,578(**)	1
	Sig.	0,001	
	N	75	75

Erkeklerin narsistik kişilik eğilimleri ile ilişki bağlanımları arasında ($r= -0,578^{**}$) orta düzeyde ve olumsuz yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki 0.01 düzeyinde anlamlıdır ($p= 0,001$). Buna göre erkeklerin narsistik kişilik eğilimleri arttıkça ilişki bağlanımlarının azaldığı söylenebilir.

- **Narsistik Kişilik Eğiliminin 3 Boyutta İncelenmesi**

Katılımcılar, Narsistik Kişilik Envanteri'nden aldıkları puana göre üç gruba ayrılmışlardır. Narsistik Kişilik Eğilimi'nin farklı boyutları merak edilmiştir. Buna göre; Narsistik Kişilik Envanteri'nden 27- 32 puan arası alanlar, narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanlar; 21-26 puan arası alanlar, sınırda olanlar; 16-21 puan arası alanlar, normal narsizmliler olarak sınıflandırılmıştır. Narsistik Kişilik Envanteri'nden alınabilecek en düşük puan 16, en yüksek puan 32 olarak ayarlanmıştır. Puan yükseldikçe Narsistik Kişilik Eğilimi artmaktadır.

Soru: 10. Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanlar ile normal narsizme sahip kişilerin benlik saygıları arasında bir fark var mıdır?

Tablo 10: Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanlar ile Normal Narsizme Sahip Kişiler İçin Benlik Saygılarının İstatistiksel Karşılaştırmaları ve Betimleyici Değerleri.

	Narsistik Kişilik Eğilimi	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Benlik Saygısı	Normal Narsizm	21	39,6667	6,74043	1,47088
	Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanlar	15	39,0000	5,56776	1,43759

		Varyansların Eşitliği için Levene Testi	
		F	Sig.
Benlik Saygısı	Eşit varyans varsayılan	,148	,703
	Eşit varyans varsayılmayan		

		Aritmetik Ortalamaların Eşitliği için T-Testi			
		t	df	Sig.	Aritmetik Ortalama Farkı
Benlik Saygısı	Eşit varyans varsayılan	,314	34	,756	,66667
	Eşit varyans varsayılmayan	,324	33,192	,748	,66667

		Aritmetik Ortalamaların Eşitliği için T-Testi		
		Std. Hata Farkı	Farkın % 95 Güven Aralığı	
			Daha Aşağı	Daha Yukarı
Benlik Saygısı	Eşit varyans varsayılan	2,12442	-3,65068	4,98401
	Eşit varyans varsayılmayan	2,05673	-3,51687	4,85021

Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların benlik saygısı puanlarının aritmetik ortalamaları ($\bar{X}=39$) ile normal narsizme sahip kişilerin benlik saygısı puanlarının aritmetik ortalamalarının ($\bar{X}=39,6667$) birbirine yakın olduğu görölmektedir. Benlik saygıları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

Soru: 11. Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanlar ile normal narsizme sahip kişilerin ilişki doyumları arasında bir fark var mıdır?

Tablo 11: Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanlar ile Normal Narsizme Sahip Kişiler İçin İlişki Doyumlarının İstatistiksel Karşılaştırmaları ve Betimleyici Değerleri.

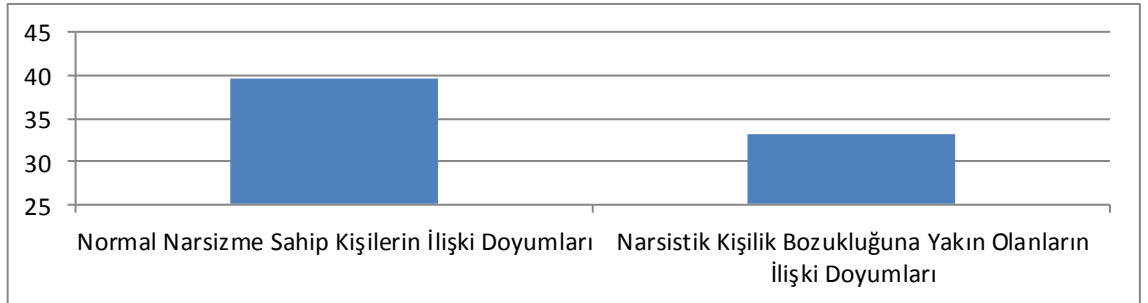
	Narsistik Kişilik Eğilimi	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
İlişki Doyumu	Normal Narsizm	21	39,5714	7,61296	1,66128
	Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanlar	15	33,0667	9,30796	2,40330

		Varyansların Eşitliği için Levene Testi	
		F	Sig.
İlişki Doyumu	Eşit varyans varsayılan Eşit varyans varsayılmayan	,567	,457

		Aritmetik Ortalamaların Eşitliği için T-Testi			
		t	df	Sig.	Aritmetik Ortalama Farkı
İlişki Doyumu	Eşit varyans varsayılan	2,304	34	,027	6,50476
	Eşit varyans varsayılmayan	2,226	26,362	,035	6,50476

		Aritmetik Ortalamaların Eşitliği için T-Testi		
		Std. Hata Farkı	Farkın % 95 Güven Aralığı	
			Daha Aşağı	Daha Yukarı
İlişki Doyumu	Eşit varyans varsayılan	2,82371	,76628	12,24324
	Eşit varyans varsayılmayan	2,92160	,50334	12,50618

Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanlar ile normal narsizme sahip kişilerin ilişki doyumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır. Normal narsizme sahip kişilerin ilişki doyumları (\bar{X} = 39.57), narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların ilişki doyumlarından (\bar{X} = 33.07) daha yüksektir ($p<0.05$).



Soru: 12. Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanlar ile normal narsizme sahip kişilerin ilişki bağlanımları arasında bir fark var mıdır?

Tablo 12: Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanlar ile Normal Narsizme Sahip Kişiler İçin İlişki Bağlanımlarının İstatistiksel Karşılaştırmaları ve Betimleyici Değerleri.

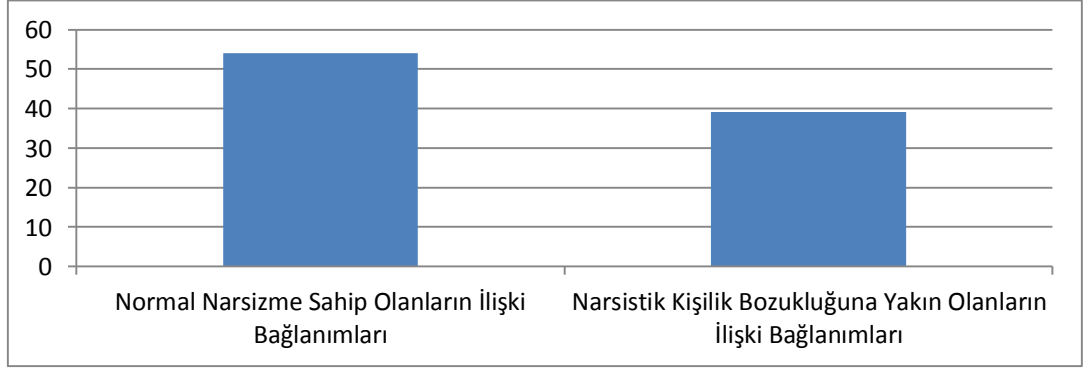
	Narsistik Kişilik Eğilimi	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
İlişki Bağlanımları	Normal Narsizm	21	54,0476	11,07012	2,41570
	Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanlar	15	39,1333	10,34316	2,67059

		Varyansların Eşitliği için Levene Testi	
		F	Sig.
İlişki Bağlanımları	Eşit varyans varsayılan	,329	,570
	Eşit varyans varsayılmayan		

		Aritmetik Ortalamaların Eşitliği için T-Testi			
		t	df	Sig.	Aritmetik Ortalama Farkı
İlişki Bağlanımları	Eşit varyans varsayılan	4,094	34	,000	14,91429
	Eşit varyans varsayılmayan	4,142	31,514	,000	14,91429

		Aritmetik Ortalamaların Eşitliği için T-Testi		
		Std. Hata Farkı	Farkın % 95 Güven Aralığı	
			Daha Aşağı	Daha Yukarı
İlişki Bağlanımları	Eşit varyans varsayılan	3,64320	7,51042	22,31816
	Eşit varyans varsayılmayan	3,60106	7,57472	22,25385

Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanlar ile normal narsizme sahip kişilerin ilişki bağlanımları arasında anlamlı bir fark vardır ($p < 0.05$). Normal narsizme sahip kişilerin ilişki bağlanımları ($\bar{X} = 54.05$), narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların ilişki bağlanımlarından ($\bar{X} = 39.13$) yüksektir.



Soru: 13. Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların, sınırda olanların ve normal narsizme sahip olanların ilişki doyumları arasında bir fark var mıdır?

Tablo 13: Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanların, Sınırda Olanların ve Normal Narsizme Sahip Olanların İlişki Doyumlarının İstatistiksel Karşılaştırmaları ve Betimleyici Değerleri.

		Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata
İlişki Doyumu	Normal Narsizm	21	39,5714	7,61296	1,66128
	Sınırda Olanlar	114	35,0000	9,05148	,84775
	Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanlar	15	33,0667	9,30796	2,40330
	Toplam	150	35,4467	9,00972	,73564

		Ortalamalar için % 95 Güven Aralığı		En Düşük	En Yüksek
		Daha Düşük Sınır	Daha Yüksek Sınır		
İlişki Doyumu	Normal Narsizm (1)	36,1061	43,0368	25,00	49,00
	Sınırdaki Olanlar (2)	33,3205	36,6795	14,00	49,00
	Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanlar (3)	27,9121	38,2212	12,00	44,00
	Toplam	33,9930	36,9003	12,00	49,00

Varyansların Homojenliği Testi

	Levene İstatistiği	df1	df2	Sig.
İlişki Doyumu	,355	2	147	,701

Oneway ANOVA

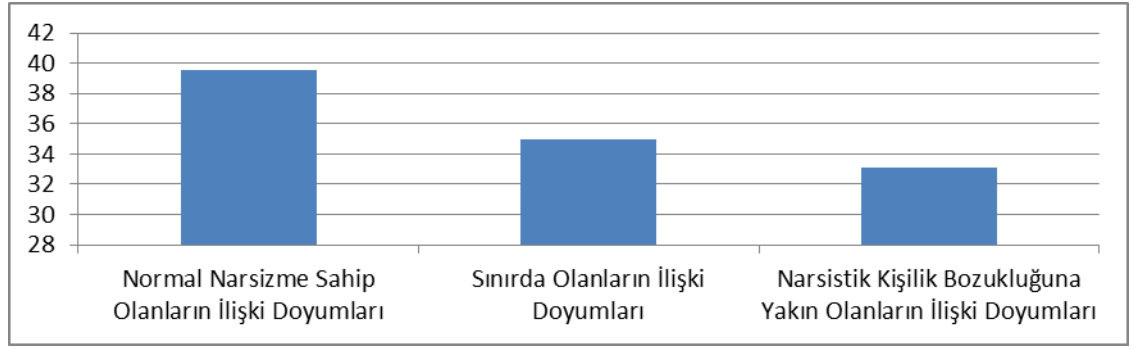
		Karelerinin Toplamı	df	Aritmetik Ortalamaların Karesi	F	Sig.
İlişki Doyumu	Gruplar Arası	464,997	2	232,499	2,939	,056
	Gruplar İçi	11630,076	147	79,116		
	Toplam	12095,073	149			

Post Hoc- Tukey HSD

Bağımlı Değişken	Narsistik Kişilik Eğilimi Grupları (I)	Narsistik Kişilik Eğilimi Grupları (J)	Aritmetik Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	Sig.
İlişki Doyumu	1	2	4,57143	2,11221	,081
		3	6,50476	3,00697	,081
	2	1	-4,57143	2,11221	,081
		3	1,93333	2,44303	,709
	3	1	-6,50476	3,00697	,081
		2	-1,93333	2,44303	,709

			% 95 Güven Aralığı	
Bağımlı Değişken	Narsistik Kişilik Eğilimi Grupları (I)	Narsistik Kişilik Eğilimi Grupları (J)	Daha Düşük Sınır	Daha Yüksek Sınır
İlişki Doyumu	1	2	-,4296	9,5725
		3	-,6148	13,6243
	2	1	-9,5725	,4296
		3	-3,8510	7,7177
	3	1	-13,6243	,6148
		2	-7,7177	3,8510

Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların, sınırda olanların ve normal narsizme sahip olanların ilişki doyumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).



Soru: 14. Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların, sınırda olanların ve normal narsizme sahip olanların ilişki bağlanımları arasında bir fark var mıdır?

Tablo 14: Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanların, Sınırda Olanların ve Normal Narsizme Sahip Olanların İlişki Bağlanımlarının İstatistiksel Karşılaştırmaları ve Betimleyici Değerleri.

		Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata
İlişki Bağlanımı	Normal Narsizm	21	54,0476	11,07012	2,41570
	Sınırda Olanlar	114	42,8596	12,45088	1,16613
	Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanlar	15	39,1333	10,34316	2,67059
	Toplam	150	44,0533	12,71515	1,03819

		Ortalamalar için % 95 Güven Aralığı		En Düşük	En Yüksek
		Daha Düşük Sınır	Daha Yüksek Sınır		
İlişki Bağlanımı	Normal Narsizm (1)	49,0086	59,0867	31,00	63,00
	Sınırdaki Olanlar (2)	40,5493	45,1700	9,00	63,00
	Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanlar (3)	33,4055	44,8612	13,00	51,00
	Toplam	42,0019	46,1048	9,00	63,00

Varyansların Homojenliği Testi

	Levene İstatistiği	df1	df2	Sig.
İlişki Bağlanımı	,646	2	147	,526

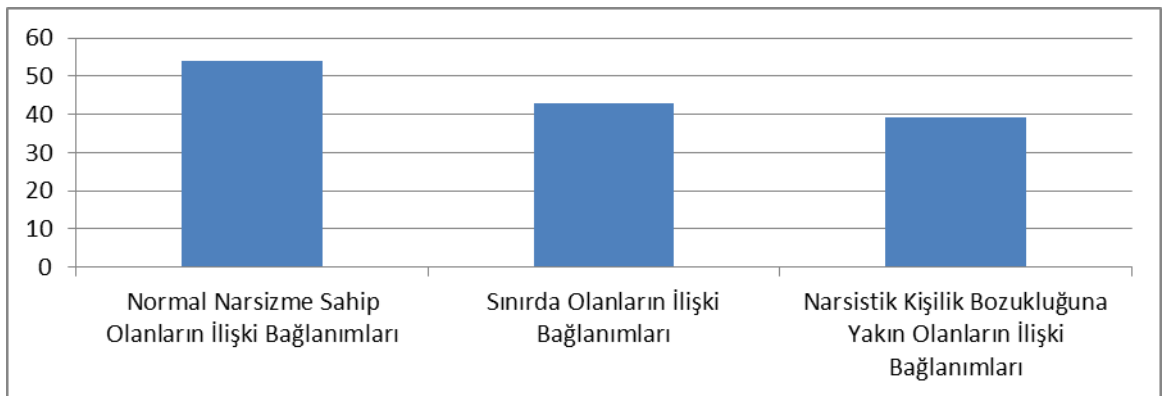
Oneway ANOVA

		Karelerinin Toplamı	df	Aritmetik Ortalamaların Karesi	F	Sig.
İlişki Bağlanımı	Gruplar Arası	2623,133	2	1311,567	8,981	,000
	Gruplar İçi	21466,440	147	146,030		
	Toplam	24089,573	149			

Post Hoc- Tukey HSD

Bağımlı Değişken	Narsistik Kişilik Eğilimi Grupları (I)	Narsistik Kişilik Eğilimi Grupları (J)	Aritmetik Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	Sig.
İlişki Bağlanımı	1	2	11,18797*	2,86963	,000
		3	14,91429*	4,08524	,001
	2	1	-11,18797*	2,86963	,000
		3	3,72632	3,31908	,502
	3	1	-14,91429*	4,08524	,001
		2	-3,72632	3,31908	,502

Bağımlı Değişken	Narsistik Kişilik Eğilimi Grupları (I)	Narsistik Kişilik Eğilimi Grupları (J)	% 95 Güven Aralığı	
			Daha Düşük Sınır	Daha Yüksek Sınır
İlişki Doyumu	1	2	4,3936	17,9824
		3	5,2417	24,5869
	2	1	-17,9824	-4,3936
		3	-4,1323	11,5849
	3	1	-24,5869	-5,2417
		2	-11,5849	4,1323



Yukarıdaki verilere göre; üç grup karşılaştırıldığında, normal narsizme sahip olanların ilişki bağlanımları ($\bar{X}= 54.04$) en yüksektir. Sınırdaki olanların ilişki bağlanımları ($\bar{X}= 42.85$) ise ikinci sıradadır. Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların ilişki bağlanımlarının ise ($\bar{X}= 39.13$) en düşük olduğu görülmektedir. Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların, sınırdaki olanların ve normal narsizme sahip olanların ilişki bağlanımları arasında $p<0.05$ düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

İkili grup karşılaştırmalarında ise;

- Normal narsizme sahip olanların ilişki bağlanımları ($\bar{X}= 54.04$), sınırdaki olanların ilişki bağlanımlarından ($\bar{X}= 42.85$) yüksektir. Aralarında 0.01 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır ($p<0.01$).
- Normal narsizme sahip olanların ilişki bağlanımları ($\bar{X}= 54.04$), narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların ilişki bağlanımlarından ($\bar{X}= 39.13$) yüksektir. Aralarında 0.01 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır ($p<0.01$).
- Sınırdaki olanların ilişki bağlanımları ($\bar{X}= 42.85$) ile narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların ilişki bağlanımları ($\bar{X}= 39.13$) arasında ise anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

Soru: 15. Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların, sınırdaki olanların ve normal narsizme sahip olanların benlik saygıları arasında bir fark var mıdır?

Tablo 15: Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanların, Sınırdaki Olanların ve Normal Narsizme Sahip Olanların Benlik Saygılarının İstatistiksel Karşılaştırmaları ve Betimleyici Değerleri.

		Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata
Benlik Saygısı	Normal Narsizm	21	39,6667	6,74043	1,47088
	Sınırdaki Olanlar	114	38,6754	6,63924	,62182
	Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanlar	15	39,0000	5,56776	1,43759
	Toplam	150	38,8467	6,52382	,53267

		Ortalamalar için % 95 Güven Aralığı		En Düşük	En Yüksek
		Daha Düşük Sınır	Daha Yüksek Sınır		
Benlik Saygısı	Normal Narsizm (1)	36,5985	42,7349	21,00	46,00
	Sınırdaki Olanlar (2)	37,4435	39,9074	20,00	47,00
	Narsistik Kişilik Bozukluğuna Yakın Olanlar (3)	35,9167	42,0833	24,00	45,00
	Toplam	37,7941	39,8992	20,00	47,00

Varyansların Homojenliği Testi

	Levene İstatistiği	df1	df2	Sig.
Benlik Saygısı	,213	2	147	,808

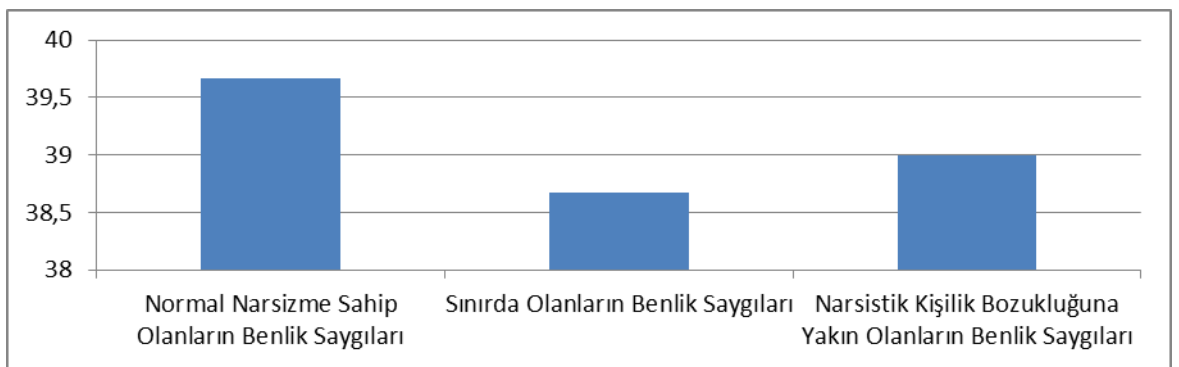
Oneway ANOVA

		Karelerinin Toplamı	df	Aritmetik Ortalamaların Karesi	F	Sig.
Benlik Saygısı	Gruplar Arası	17,815	2	8,908	,207	,813
	Gruplar İçi	6323,658	147	43,018		
	Toplam	6341,473	149			

Post Hoc- Tukey HSD

Bağımlı Değişken	Narsistik Kişilik Eğilimi Grupları (I)	Narsistik Kişilik Eğilimi Grupları (J)	Aritmetik Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	Sig.
Benlik Saygısı	1	2	,99123	1,55751	,800
		3	,66667	2,21728	,951
	2	1	-,99123	1,55751	,800
		3	-,32456	1,80145	,982
	3	1	-,66667	2,21728	,951
		2	,32456	1,80145	,982

			% 95 Güven Aralığı	
Bağımlı Değişken	Narsistik Kişilik Eğilimi Grupları (I)	Narsistik Kişilik Eğilimi Grupları (J)	Daha Düşük Sınır	Daha Yüksek Sınır
Benlik Saygısı	1	2	-2,6965	4,6789
		3	-4,5832	5,9165
	2	1	-4,6789	2,6965
		3	-4,5898	3,9407
	3	1	-5,9165	4,5832
		2	-3,9407	4,5898



Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların, sınırdaki olanların ve normal narsizme sahip olanların benlik saygıları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. ($p>0.05$)

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu araştırma, İstanbul ilindeki üniversite öğrencilerinin, narsistik kişilik eğilimleri ile benlik saygıları, ilişki doyumları ve ilişki bağlanımları arasındaki korelasyonu incelemek; bu değişkenler arasındaki korelasyonun, farklı cinsiyetlerde değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek; narsizmin farklı boyutlarında bu bağımsız değişkenlerin durumunu ortaya koymak amacı ile yapılmıştır.

Bu amaç doğrultusunda yapılan analiz sonuçları, gerek yapılan gözlemler gerekse yapılan başka araştırmalar ışığında yorumlanmıştır.

Araştırmanın *ilk dokuz sorusu*, bağımlı değişken ve bağımsız değişkenler arasında herhangi bir ilişkinin olup olmadığı ve var ise ne yönde ve ne kuvvette olduğunu ortaya koymakla ilgiliydi. Ayrıca bu durumun cinsiyetler arasında nasıl bir değişiklik gösterdiği de merak edilmekteydi.

Araştırmanın *son altı sorusu* ise, narsistik kişilik eğiliminin üç farklı boyutunda bağımsız değişkenlerin durumunu belirlemekle ilgiliydi. Aralarında fark olup olmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır.

Yapılan analizlere göre;

- Narsistik kişilik eğilimi ile benlik saygısı arasında orta düzeyde ve olumsuz yönde bir ilişki vardır. Ancak bu ilişki 0.05 düzeyinde anlamlı değildir ($r = -0,34$ $p = 0,223$).
- Kadınların narsistik kişilik eğilimleri ile benlik saygıları arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($r = -0,107$ $p = 0,396$).
- Erkeklerin narsistik kişilik eğilimleri ile benlik saygıları arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($r = -0,460$ $p = 0,696$).

Benlik saygısı ve narsizm arasındaki ilişkiyi de doğrular araştırmalara rastlanmıştır. Örneğin; Papps ve O'Carroll yaptıkları çalışmada (1998), 338 üniversite öğrencisinin benlik saygısı ve narsizm düzeyi araştırıldı. Öfke puanları da karşılaştırılan bu öğrencilerin yaşadıkları ikili ilişkilerdeki durumlara verdikleri tepkilerde; yüksek narsizme ve yüksek benlik saygısına sahip bireyler, düşük narsizme ve yüksek benlik saygısına sahip bireylere göre daha fazla öfke deneyimi yaşarlar ve daha çok öfkeyi ifade etme davranışı gösterirler. Benzer şekilde Twenge

ve Campbell, 2003 yılında yapmış oldukları incelemede sosyal reddedilme durumlarında artan öfke puanları ile narsizm arasında doğru orantılı bir ilişki bulunmuştur.

Görüldüğü gibi narsizm ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyle ilgili yapılan araştırmalarda farklı değişkenlerin etkileri de söz konusu olabilmektedir. Narsizm, öfke gibi başka değişkenlerle de ilişkili olabilir. Herhangi başka bir değişkenin etkisi hesaba katılmadan yapılan uygulama sonuçlarında benlik saygısı ve narsizm arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

- Narsistik kişilik eğilimi ile ilişki doyumu arasında orta düzeyde ve olumsuz yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu ilişki 0.05 düzeyinde anlamlıdır ($r = -0,403^*$ $p = 0,013$). Buna göre narsistik kişilik eğilimi arttıkça ilişki doyumunun azaldığı söylenebilir.
- Kadınların narsistik kişilik eğilimleri ile ilişki doyumları arasında orta düzeyde ve olumsuz yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki 0.05 düzeyinde anlamlıdır ($r = -0,448^*$ $p = 0,032$). Buna göre kadınların narsistik kişilik eğilimleri arttıkça ilişki doyumlarının azaldığı söylenebilir.
- Erkeklerin narsistik kişilik eğilimleri ile ilişki doyumları arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($r = -0,250$ $p = 0,199$).

Yetişkin bağlanma stili ve ilişki kalitesi ile ilgili bir çalışmada Collins ve Read (1990), flört eden çiftlerde eşleri güvenli bağlanma stiline sahip kadınların ilişkilerine daha olumlu baktıklarını, eşlerini kendilerini daha yakın hissettiklerini, onlarla daha iyi iletişim kurduklarını ve daha az çatışma yaşadıklarını; eşleri güvenli bağlanma stiline sahip erkeklerin de eşlerini daha güvenilir olarak tanımladıklarını ortaya koymuşlardır. Araştırmacılar, güvensiz bağlanan kişilerin güvenli bağlanana göre, aşkla ilgili daha fazla olumsuz düşünce ve yaşantıya sahip olduklarını öne sürmektedirler.

Tutarel- Kışlak ve Çavuşoğlu'nun (2006), evlilerle yaptıkları çalışmaları da evlilikte uyum puanı en yüksek kişilerin güvenli bağlanma stili olanların olduğunu göstermiştir. Evlilikte uyum puanı en düşük olanlar ise korkulu bağlananlardır. Bu çalışmada saplantılı bağlananların evlilik uyum puanının güvenli bağlananlarınkine yakın olup, ancak korkulu bağlananlarınkinden yüksek bulunmuştur. Bir başka deyişle, bu çalışma, saplantılı bağlananların evlilik uyumlarının düşük olmadığını göstermiştir. Yazarlara göre bu beklenmedik sonuç, ülkemizde hırçınlık, kıskançlık

ve sahiplenme gibi davranışlara olumlu anlam yüklenilmesi ve dolayısıyla bunların da evlilik uyumlarına katkıda bulunduğu yönünde açıklanabilir. Bu da daha önce bahsedilen ülkemizde yapılan çalışmalarla tutarlıdır.

Büyükşahin (2006) flört ilişkisi olan 250 üniversitesi öğrencisi ile yürüttüğü araştırmasında bağlanma stillerine göre oluşturulan gruplar içinde saplantılı ve güvenli bağlanma stiline sahip olanların ilişki doyum düzeylerinin en yüksek olduğu saptamıştır. Çalışmada ayrıca, saplantılı bağlanma stiline sahip olanların ilişki yatırımı; kayıtsız bağlanma stiline sahip olanların da seçeneklerin niteliğini değerlendirme puanlarının en yüksek olduğu bulunmuştur.

Narsistik kişilik eğilimi yüksek olan kişilerin özelliklerine bakılıp güvensiz bağlanan kişiler olabilecekleri düşünüldüğünde, ilişkilerinde de düşük doyum görülebilir. İlişki doyumunu, karşımızdaki kişinin bize sunduklarına bağlı olabileceği gibi bizim o ilişkiyle ilgili algımızdan da kaynaklanmaktadır. Güvenli bağlanan kişilerin, ilişkilerinde daha huzurlu hissetmelerinden dolayı doyumunu da yüksek algılamaları mümkün olabilir.

Kadınların narsistik kişilik eğilimleri ve ilişki doyumları arasındaki ilişki anlamlıdır. Erkeklerin ise narsistik kişilik eğilimleri ve ilişki doyumları arasındaki ilişki istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Kadınların duygusal anlamdaki doyumunu algılamada daha hassas oldukları düşünülürse bu farklılık açıklanabilir.

- Narsistik kişilik eğilimi ile ilişki bağlanımı arasında orta düzeyde ve olumsuz yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki 0.01 düzeyinde anlamlıdır ($r = -0,568^{**}$ $p = 0,001$). Buna göre narsistik kişilik eğilimi arttıkça ilişki bağlanımının azaldığı söylenebilir.
- Kadınların narsistik kişilik eğilimleri ile ilişki bağlanımları arasında orta düzeyde ve olumsuz yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki 0.01 düzeyinde anlamlıdır ($r = -0,450^{**}$ $p = 0,002$). Buna göre kadınların narsistik kişilik eğilimleri arttıkça ilişki bağlanımlarının azaldığı söylenebilir.
- Erkeklerin narsistik kişilik eğilimleri ile ilişki bağlanımları arasında orta düzeyde ve olumsuz yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki 0.01 düzeyinde anlamlıdır ($r = -0,578^{**}$ $p = 0,001$). Buna göre erkeklerin narsistik kişilik eğilimleri arttıkça ilişki bağlanımlarının azaldığı söylenebilir.

Hazan ve Shaver'e (1994) göre, güvenli bağlanan bireyler daha kolay ilişki kurmakta, ilişkilerinde kendilerini güvenli hissetmekte ve daha az kıskançlık sergilemektedirler. Diğer taraftan, kaygılı/ kararsız bireyler ilişkilerinde aşırı derecede kıskanç, eşlerine ve ilişkilerine takıntılı ve sıklıkla duygusal iniş ve çıkışlar yaşayan kişilerdir. Kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler ise diğer gruplara oranla başkalarına daha az güven duymakta, ilişkiler ve romantik sevgi hakkında olumsuz beklenti ve inançlar geliştirmekte ve yakınlık kurmamaktadırlar. Değişik bağlanma stiline sahip bireylerin ilişki kurmada ve sürdürmede daha az ya da daha fazla işlevsel olan özellikler sergiledikleri görüşünden hareket eden bazı araştırmacılar, bağlanma stilleri ile romantik ilişkilerden sağlanan doyum arasında bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemeye yönelik araştırmalar yürütmüşlerdir. Bu araştırmalar sonucunda, genellikle güvenli bağlanan bireylerin romantik ilişkilerinden daha fazla doyum aldıklarına işaret eden bulgular elde edilmiştir.

Hazan ve Shaver (1987), güvenli bağlanan kişilerin aşk ilişkilerinde daha mutlu olduğunu, eşlerini iyi ve güvenilir kişiler olarak tanımladığını ve ilişkiden daha fazla doyum aldıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra, ilişkileri daha uzun sürelidir ve boşanma oranları daha düşüktür. Kaygılı- kararsız bağlanma stiline sahip bireylerin de, ilişkilerinde daha heyecanlı ve takıntılı, aynı zamanda duygusal iniş çıkışların ve kıskançlıkların oldukça yoğun olduğu görülmektedir. Kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler ise yakın ilişkiler kurma ve diğerlerine güvenme konusunda sıkıntılarının olduğunu belirtmişlerdir. Bu gruptakiler, insanların ayağını yerden kesen aşk ilişkilerine asla inanmazlar ve romantik ilişkilerin var olup olmadığıyla ilgili her zaman kuşku duyarlar.

Narsistik kişilik eğilimi yükseldikçe kişi daha benmerkezli olacağından, karşısındaki kişiye olan bağlanımının düşük olacağı düşünülebilir. Ayrıca narsistik kişilik eğilimi yükseldikçe bağlanma stilleri değişebileceğinden ve kişinin ilişkiye olan yatırımını da azalabileceğinden bağlanım oranı düşecektir. Sık partner değişimi narsistik kişilik eğilimi yükseldikçe görülebilen bir durumdur. Kişi kendini erişilmez hissettiğinden sürekli kendine daha uygun olanı aramaya yönelik girişimlerde bulunacaktır. Bu da karşısındakine olan bağlanımı azaltacaktır.

- Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanlar ile normal narsizme sahip kişilerin benlik saygıları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

- Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanlar ile normal narsizme sahip kişilerin ilişki doyumlari arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır ($p < 0.05$). Normal narsizme sahip kişilerin ilişki doyumlari ($\bar{X} = 39.57$), narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların ilişki doyumlarından ($\bar{X} = 33.07$) daha yüksektir.
- Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanlar ile normal narsizme sahip kişilerin ilişki bağlanımlari arasında anlamlı bir fark vardır ($p < 0.05$). Normal narsizme sahip kişilerin ilişki bağlanımlari ($\bar{X} = 54.05$), narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların ilişki bağlanımlarından ($\bar{X} = 39.13$) yüksektir.

Aynı zamanda normal narsizme sahip kişilerin ilişki bağlanımlari ($\bar{X} = 54.05$), sınırda kişilik bozukluğuna yakın olanların ilişki bağlanımlarından da ($\bar{X} = 42.85$) yüksektir.

Sınırda kişilik bozukluğuna yakın olanların ilişki bağlanımlari ($\bar{X} = 42.85$) ile narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların ilişki bağlanımlari ($\bar{X} = 39.13$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark yoktur.

Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanlar ve normal narsizme sahip olanlar; benlik saygısı, ilişki doyumu ve ilişki bağlanımı açısından karşılaştırılmışlardır. İlişki doyumlarında ve ilişki bağlanımlarında anlamlı farklar görülmüştür. Bireylerin narsistik kişilik eğilimleri arttıkça ilişki doyumlari ve ilişki bağlanımlari azalmaktadır.

DSM- IV- TR ve DSM- V' te yapılan tanımlamasında olduğu gibi, narsistik kişilik gösteren bir birey; büyülenir, özel ve eşi bulunmaz biri olduğuna ve ancak başka özel ya da toplumsal durumu üstün kişilerin (ya da kurumların) kendisini anlayabileceğine ya da ancak onlarla arkadaşlık etmesi gerektiğine inanır. Bu nedenle de narsistik kişiliğe yaklaştıkça bireyler, kendilerinin karşısındaki kişilerden (burada partnerlerinden) daha üstün olduklarını ve kendi ihtiyaçlarını karşılama konusunda partnerlerinin yetersiz olduklarını düşünebilirler. İlişkilerindeki doyumu düşük algılama bu şekilde açıklanabilir.

İlişki bağlanımlari ise yine kendilerinin üstün oldukları düşüncesiyle paraleldir. Seçtikleri kişinin herhangi bir eksikliğini gördüklerinde kendilerine daha uygun, daha güzel/ yakışıklı, daha bilgili başka bir kişiyle birlikte olmak için partner

değişikliği yapabilirler. Böylece de, o anda ilişki içinde oldukları kişiye bağlanımları düşük olacaktır.

- Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların, sınırda olanların ve normal narsizme sahip olanların ilişki doyumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).
- Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların, sınırda olanların ve normal narsizme sahip olanların benlik saygıları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).
- Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların, sınırda olanların ve normal narsizme sahip olanların ilişki bağlanımları arasında 0.05 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır ($p<0.05$). Buna göre; normal narsizme sahip olanların ilişki bağlanımları ($\bar{X}= 54.04$), sınırda olanların ilişki bağlanımlarından ($\bar{X}= 42.85$) ve narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların ilişki bağlanımlarından ($\bar{X}= 39.13$) yüksektir. Sınırda olanların ilişki bağlanımları ($\bar{X}= 42.85$) ve narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların ilişki bağlanımları ($\bar{X}= 39.13$) arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

Narsistik kişilik bozukluğuna yakın olanların ilişki doyumları ile normal narsizme sahip olanların ilişki doyumları arasında anlamlı bir fark bulunmuştu. Ancak üç kategoriye ayırarak bakıldığında her bir kategorinin ilişki doyumları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Narsistik kişilik eğilim puanındaki ufak değişiklikler ilişki doyumu açısından bir farklılığa sebep olmamıştır denebilir.

Üç kategoriye ilişki bağlanımı açısından bakıldığında; normal narsizme sahip olanların ilişki bağlanımları diğer iki kategoriye göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Bu da narsistik kişilik eğilimi puanı arttıkça bağlanımın azalıyor olduğunu bir kez daha göstermiştir.

Narsistik kişilik eğilimiyle ilgili çok fazla ölçek bulunmaması ve Türkçe'ye standardize olan ölçeğin güvenilirliğinin çok yüksek olmaması sebebiyle hipotez kurulmamıştır. Araştırma soruları sorulmuştur. Net yargılara ulaşmaktan ziyade, olanı göstermek hedeflenmiştir. Bu nedenle elde edilen bulgular bilgilendirme amaçlı

değerlendirilebilir. Değişkenlerle ilgili böyle de bir bakış açısı olabileceği fikri kazandırılmak istenmiştir.

6. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular çerçevesinde sonuç ve önerilere yer verilmiştir. Narsistik kişilik eğilimi ile ilişki bağlanımı arasında görülen anlamlı ilişki dikkate değer bulunmuştur. Bu bilgi doğrultusunda bağlanımı oluşturan bağlanma biçimlerinin ve yatırım modelinin de ayrı ayrı narsistik kişilik eğilimiyle ilişkili olup olmadığına bakılabilir. İlişki var ise yönü ve derecesi de ortaya konabilir.

Bunun yanında narsistik kişilik eğiliminin ilişki doyumu ve benlik saygısı değişkenleriyle anlamlı bir ilişkisinin bulunamayışı da dikkate alınmalıdır. Farklı ve yeni araştırmalarla sonuçlar desteklenebilir.

Narsistik kişilik eğilimi, hepimizin içerisinde bir miktar olabilir ve miktarı arttıkça da karşılıklı iletişimde ve ilişkilerde bazı engellere sebep olabilir. Narsistik kişilik eğilimi yüksek bir kişi bizim partnerimiz, iş arkadaşımız, aile üyemiz olduğunda onu anlayabilmek iletişimde de bizi ileri götürecektir. Kendimizdeki kişilik özelliklerini de algılayabilirsek insanlarla aramızda oluşabilecek olumsuz durumları bir şekilde değerlendirebilir ve düzeltmeye yönelik davranabiliriz.

Narsistik kişilik eğilimi yüksek olan kişilere nasıl bireysel farkındalık kazandırılacağına yönelik çalışmalar yapılabilir. Narsistik kişilik eğilimini arttıran faktörler belirlenebilir. Herkeste bir parça bu eğilim olabilir, aşırıya kaçtığında ilişkileri engelleyebilmektedir. Bu nedenle, narsizme yöneltici faktörler azaltılıp ilişkilerdeki çatışmaların çözümlenmesi sağlanabilir.

Ebeveyn tutumlarının, özellikle annenin çocuğa olan davranışının narsistik kişilik eğilimini güçlendirdiği düşünülmektedir. Bu nedenle ailelere, anne olacak kadınlara davranış eğitimleri verilebilir. Bebeklerinin fiziksel ihtiyaçlarını karşılama konusundaki titizliklerini, duygusal açıkları doyurmada da göstermeleri gerektiği vurgulanabilir.

Bazı ebeveynler karşılarında kendi yapamadıklarını yapan, olamadıklarını olan çocuklar görmek isterler. Onlara “Sen yapabilirsin, özelsin, her şeyi başarabilirsin” gibi telkinlerde bulunurlar. Çocukları da büyüdüklerinde kendilerinden fazlaca emin, ne isterlerse elde edebilecekleri güçleri olduğuna inanan yetişkinler haline gelirler. Böyle çocuklarda yanlış yapılan özgüven takviyesi, narsistik kişilik eğilimini yükseltebilir. Onları bireysel yaşayan ve güçsüz olanı yok

sayan kişiler durumuna getiren dolaylı olarak ailelerdir. Onları eğitmek geleceği de olumlu şekillendirmeye katkı sağlar.

Yapılan incelemeler sonucunda, narsizm ve araştırılan diğer üç değişken olan; benlik saygısı, ilişki doyumu ve ilişki bağlanımı arasında gözle görülür derecede araştırmaya rastlanmamıştır. Bu konu günümüzde yaygın olmasına rağmen hakkındaki araştırmaların az olması dikkati çekmiştir. Farklı araştırmacılar için bir örnek oluşturması düşünülmüştür.

Araştırma romantik ilişkisi olan 18- 30 yaş arası üniversite öğrencilerine uygulanmıştır ve öğrenciler partnerleriyle evlilik bağıyla bağlı değildir. Farklı sonuçlar elde edilip edilmeyeceğine bakılmak için ölçekler farklı yaş gruplarına uygulanabilir. Ayrıca evli ve bekar bireylere uygulanarak medeni halin değişkenler üzerindeki etkisine bakılabilir. Farklı illerde, üniversitelerde, bölümlerde, mesleklerde kişilere uygulanarak demografik değişkenlerin etkisi varsa incelenebilir. Farklı alanlarda da uygulamalar yapılabilir. Örneğin; işyerlerinde narsistik kişilik eğilimi yüksek kişilerin ne gibi etkilerinin olduğu araştırılabilir.

Narsizmi anlatırken eşcinselliğe de değinilmiştir. Son zamanlarda daha çok farkındalık kazandırılmaya çalışılan bir durum olan eşcinselliği anlatırken de bunun anneye bağlanmayla ilgili bir durum olabileceği, psikolojik bazı faktörlerle kişinin kendine benzeyeni sevebileceği görülmüştü. Bu konuda da farklı araştırmalar yapıp merak edilenler öğrenilebilir.

Narsistik kişilik eğilimiyle ilişkili olduğu düşünülen farklı değişkenler de araştırılabilir. Özgüven, empati kurma, evlilik uyumu ve daha birçok değişkenin narsistik kişilik eğilimi ile arasındaki ilişkiye bakılabilir.

Benlik saygısı, ilişki doyumu ve ilişki bağlanımının birbirleriyle aralarındaki ilişkiye de bakılabilir. Yeni araştırmalara ışık tutabilir.

KAYNAKÇA

Adler, A. (1927). *Understanding Human Nature: The Psychology of Personality*. Oneworld Publications; Reprint Edition (July 1, 2009).

Ainsworth, B. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. & Wall, S. (1978). Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situations. *Developmental Psychology* (1992), 28, 759- 775.

Allport, G. W. (1955). *Becoming: Basic considerations for a psychology of personality*. New Haven: Yale University Press.

Amerikan Psikiyatri Birliği, Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı, Dördüncü Baskı (DSM- IV- TR), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı' ndan, çev. Köroğlu, E. Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 2007.

Amerikan Psikiyatri Birliği, Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı, Beşinci Baskı (DSM- 5), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı' ndan, çev. Köroğlu, E. Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 2014.

Atay, S. (2009). Narsistik Kişilik Envanteri' nin Türkçe' ye Standardizasyonu. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11, 1 181- 196.

Bartholomew, K. & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226- 244.

Beştav, G. (2007). Romantik İlişki Doyumu İle Cinsiyet, Bağlanma Stilleri, Rasyonel Olmayan İnançlar ve Aşka İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Sosyal Psikoloji Bilim Dalı (Arşivdeki tezlerden).

Bowlby, J. (2003). *A Secure Base: Clinical Applications of Attachment Theory*. British Library Cataloguing in Publication Data.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss, Vol 2: Separation*. New York: Basic Books.

Brennan, K. A., Clark, C. L. & Shaver, P. R. (1998). *Self-report measurement of adult romantic attachment.: An integrative overview*. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment Theory and colar relationships*. New York: Guilford, 46- 76.

Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İ. D. Erguvan Sarioğlu, (çev.), İstanbul: Kaknüs.

Büyükşahin, A., Hasta, D. & Hovardaoğlu, S. (2004). İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Yayımlanmamış araştırma raporu*.

Büyükşahin, A. (2006). Yakın İlişkilerde Bağlanım: Yatırım Modelinin Bağlanma Stilleri ve Bazı İlişkisel Değişkenler Yönünden İncelenmesi. *Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı, Ankara.

Chappell, K. D. & Davis, K. E. (1998). Attachment, partner choice, and perception of romantic partners: An experimental test of the Attachment-Security Hypothesis. *Personal Relationships* 3 (2), 117- 136.

Collins, N. L. & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in daiting couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol 58 (4).

Couderc, P., Chapaux- Morelli, P. (2011). *İkili İlişkilerde Duygusal Manipülasyon*. I. Ergüden, (çev.), İstanbul: İletişim, 27- 35.

Curun, F. (2001). The Effects of Sexism and Sex Role Orientation on Romantic Relationship Satisfaction. *Yüksek Lisans Tezi*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı.

Çuhadaroğlu, F. (1986). Adölesanlarda Benlik Saygısı. *Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri ABD.

Dönmez, Prof.Dr.A. (1994) Bağlanma (Yakın İlişkilerle İlgili Araştırmalar için Çerçeve) <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/482/5654.pdf>

Eğeci, İ. S. & Gençöz, T. (2006). The effects of attachment styles, problemsolving skills, and communication skills on relationship satisfaction. *Presented at 2nd World Conference on Psychology, Counselling and Guidance. Procedia Social and Behavioral Sciences*, 30 (2011), 2324- 2329.

Ellis, H. (1898). Auto- erotism: A psychological study. *The Alienist and Neurologist*, 19, 260-299.

Ergin, B.E. (2009). Kişilerarası Problem Çözme Davranışı, Yetişkinlerdeki Bağlanma Biçimleri ve Psikolojik Rahatsızlık Belirtileri Arasındaki İlişkiler. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji (Arşivdeki tezlerden).

Erikson, E.H. (1950). *Childhood and Society*. New York: Norton.

Freud, S. (1914). *Narsisizm Üzerine ve Scherber Vakası*. Mustafa Atakay (çev.), 2. Baskı, İstanbul: Metis, 2006.

Freud, S. (1923). *The Ego and the Id*. Internationaler Psychoanalytischer Verlag (Vienna), W. W. Norton & Company.

Fromm, E. (2011). *Özgürlükten Kaçış*. Şemsa Aydın (çev.), İstanbul: Payel.

Geçtan, E. (1993). *Kırmızı Kitabın Öyküsü*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 33- 39.

Geçtan, E. (1998). *Kimbilir?* İstanbul: Metis, 48- 51.

Göka, Dr.E., Yüksel, Dr.F.V., Göral, Psk.F.S. (2006). İnsan İlişkilerinde Yansıtımlı Özdeşim. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17, 46- 54.

Griffin, D. W. & Bartholomew, K. (1994). The metaphysics of measurement: The case of adult attachment. *Advances in Personal Relationships*, 5, 17- 52.

Hartmann, H. (1958). *Ego Psychology and the Problem of Adaptation*. New York: International Universities Press.

Hasanoğlu, Dr. A. (10.04.2011). *Narsistin Bağlanma Korkusu*.
www.radikal.com.tr

Hazan, C. & Shaver, P. (1987). Romantic Love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (3), 511- 524.

Hazan, C. & Shaver, P. P. (1994). Attachment as an organizational framework with research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5, 1- 22.

Horney, K. (1937). *The Neurotic Personality of Our Time*. New York: Norton.

Horney, K. (1999). *Nevrozlar ve İnsan Gelişimi*. İstanbul: Öteki.

Işınsu Halat, M. (2009). Yatırım Kuramı Bağlamında Evli Çiftlerde Uyum, Nedensel ve Sorumluluk Yüklemeleri ile Yalnızlık Arasındaki Bağlantılar. *Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı.

James, W. (1890). *The Principles of Psychology, Vol. 1*. edited by Frederick Burkhardt, general ed. Fredson Bowers, textual ed. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1981.

Jones, E. (1923). *Essays in Applied Psycho- Analysis*. London- Vienna: The International Psycho- Analytical Press.

Jung, C. G. (2003). *Dört Arketip*. Zehra Aksu Yilmazer (çev.), İstanbul: Metis, Ötekini Dinlemek Serisi.

Kızıltan, H. (2000). Narcissistic Personality Inventory (NPI) Ölçeğinin Türkçe Formu Dil Eşdeğerliliği, Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışmaları. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü.

Kohut, H. (1971). *The Analysis of The Self*. New York: International University Press.

Kohut, H. (2004). *Kendiliğin Çözümlemesi- Narsistik Kişilik Bozukluklarının Psikanalitik Tedavisine Sistemli Bir Yaklaşım*. Cem Atbaşoğlu, Banu Büyükkal ve Cüneyt İşcan. (çev.), İstanbul: Metis.

Krich, Dr.M.A. (2005). *Aşkın Anatomisi*. İstanbul: Say, 77- 81, 221- 232.

Lee, J. A. (1988). *Love Styles*. In R. J. Sternberg & M. L. Barnes (Eds.), *The Psychology of love*. New Haven, CT: Yale University Press, 38- 67.

Milbourne, A. & Stowell, L. (2012). *Yunan Mitolojisi*. Esin Uslu (çev.), İstanbul: İletişim.

Murphy, G. (1947). *A Biosocial Approach to Personality: Origins and Structure*. Harper & Row Publishers.

Nasio, J.D. (2006). *Psikanalizin Yedi Temel Kavramı*. Özge Erşen ve Murat Erşen (çev.), İstanbul: İmge Kitabevi.

Papps, B. P. & O' Carroll, R. E. (1998). Extremes of narcissism and the experience and expression of anger and aggression. *Aggressive Behaviour*, 24, 421- 438.

Raskin, R. N. & Terry, H. (1988). A principal- components analysis of the narcissistic personality inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 890- 902.

Rosenberg, M. (1986). *Self-concept From Middle Childhood Through Adolescence*. In: J. Suls & A.G. Greenwald (eds.), *Psychological perspectives on the self* (Vol. 3). Hillsdale, NJ: Erlbaum, 107-136.

Simpson, J. A. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol 59 (5).

Sullivan, H. S. (2002). *Psikiyatrinin Temel Kavramları*. Tufan Göbekçi (çev.), Ankara: Yeryüzü.

Tura, S.M. (2013). *Lacan, J.- Fallusun Anlamı kitabının Önsöz' ünden*. İstanbul: Altıkırkbeş, 15-18.

Tutarel- Kışlak, Ş. & Çavuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3 (8), 61- 67.

Twenge, J. M. & Campbell, W. K. (2003). "Isn' t it fun to get the respect that we' re going to deserve?" Narcissism, social rejection, and aggression. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29, 261- 272.

EKLER

Ek 1

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz: 1) Kadın () 2) Erkek ()

2. Yaşınız: _____

3. Üniversiteniz: _____

4. Bölümünüz: _____

5. Sevgiliniz/Flörtünüz Var () Yok ()

***Anketin bundan sonraki kısmını halen sevgilisi ya da flörtü olanlar dolduracak,**

Sevgilisinden ayrılmış olanlara ve sevgilisi olmayanlara teşekkür ederiz.

6. Sevgilinizle ne kadar süredir birliktesiniz? _____

7. Bu ilişkinin ne kadar süreceğini tahmin ediyorsunuz?

a) Yakında ayrılırız. () b) Bir süre daha devam eder ama sonra kesin ayrılırız. ()

c) Şimdiden bir şey diyemem. () d) Uzun bir süre daha devam eder sonra bitebilir. ()

e) Evliliğe gideceğini tahmin ediyorum. ()

8. Yaşamınızın çoğunu geçirdiğiniz yer:

a) Büyükşehir () b) Şehir () c) Kasaba () d) Köy ()

Ek 2

NARSİSTİK KİŞİLİK ENVANTERİ

Aşağıdaki her bir tutum çifti içinden, lütfen size en uygun olanı yanına (X) işareti koyarak belirtiniz.

1. İnsanlar bana iltifat ettiklerinde bazen utanırım. ()
İyi biri olduğumu biliyorum, çünkü herkes böyle söyler. ()
2. Kalabalık içinde herkesten biri olmayı tercih ederim. ()
İlgi merkezi olmayı severim. ()
3. Pek çok insandan ne daha iyi ne de daha kötüyüm. ()
Özel biri olduğumu düşünüyorum. ()
4. İnsanlar üzerinde otorite kurmaktan hoşlanırım. ()
Emirlere uymaktan rahatsız olmam. ()
5. İnsanları kolayca manipüle ederim. ()
İnsanları manipüle ettiğimi fark ettiğimde rahatsız olurum. ()
6. Layık olduğum saygıyı elde etme konusunda ısrarcıyım. ()
Hak ettiğim saygıyı genellikle görürüm. ()
7. Gösterişten kaçınırım. ()
Genellikle fırsatını bulduğumda şov yaparım. ()
8. Her zaman ne yaptığımı bilirim. ()
Bazen yaptığım şeyden emin değilimdir. ()

- 9.Bazen iyi hikaye anlatırım. ()
Herkes hikayelerimi dinlemekten hoşlanır. ()
- 10.İnsanlardan çok şey beklerim. ()
Başkaları için bir şeyler yapmaktan hoşlanırım. ()
- 11.İlgi merkezi olmaktan hoşlanırım. ()
İlgi merkezi olmak beni rahatsız eder. ()
- 12.Otorite olmanın benim için pek bir anlamı yoktur. ()
İnsanlar daima otoritemi kabul ediyor görünürler. ()
- 13.Önemli bir insan olacağım. ()
Başarılı olmayı umuyorum. ()
- 14.İnsanlar söylediklerimin bazılarına inanır. ()
İnsanları istediğim her şeye inandırabilirim. ()
- 15.Kendi kendime yeterim. ()
Başkalarından öğrenebileceğim çok şey var. ()
- 16.Herkes gibi biriyim. ()
Sıra dışı biriyim. ()

Ek 3

ROSENBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ

Lütfen, her bir ifadenin SİZİ ne derece tanımlayıp tanımlamadığını, altta verilen ölçeğe göre, ifadenin sağındaki sayılardan uygun olanı daire içine alarak belirtiniz.

1	2	3	4	5
Hiç tanımlamıyor	Tanımlamıyor	Kısmen Tanımlıyor Kısmen Tanımlamıyor	Tanımlıyor	Tamamen Tanımlıyor

1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum. 1 2 3 4 5
2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum. 1 2 3 4 5
3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim. 1 2 3 4 5
4. Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim. 1 2 3 4 5
5. Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum. 1 2 3 4 5
6. Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim. 1 2 3 4 5
7. Genel olarak kendimden memnunum. 1 2 3 4 5
8. Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim. 1 2 3 4 5
9. Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum. 1 2 3 4 5
10. Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum. 1 2 3 4 5

Ek 4

İLİŞKİ İSTİKRARI ÖLÇEĞİ

Şu andaki ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadeleri 9 dereceli ölçek üzerinde değerlendirip, sizi ifade ettiğini düşündüğünüz derecenin yanındaki boşluğa (X) işareti koyunuz.

1. İlişkimizin çok uzun bir süre devam etmesini istiyorum.

1() 2() 3() 4() 5() 6() 7() 8() 9()
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

2. Birlikte olduğum kişiyle olan ilişkiye bağlıyım.

1() 2() 3() 4() 5() 6() 7() 8() 9()
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

3. İlişkimiz çok yakın bir zamanda bitecek olsa çok büyük üzüntü hissetmezdim.

1() 2() 3() 4() 5() 6() 7() 8() 9()
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

4. Önümüzdeki yıl muhtemelen başka biriyle flört ediyor olacağım.

1() 2() 3() 4() 5() 6() 7() 8() 9()
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

5. Birlikte olduğum kişiye ve ilişkimize çok bağlanmış hissediyorum.

1() 2() 3() 4() 5() 6() 7() 8() 9()
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

6. İlişkimizin sonsuza kadar sürmesini istiyorum.

1() 2() 3() 4() 5() 6() 7() 8() 9()
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

7. İlişkimizin gelecekte de devam edecek bir ilişki olmasını istiyorum (örn., birlikte olduğum kişiyle yıllarca beraber olmayı hayal ediyorum).

1() 2() 3() 4() 5() 6() 7() 8() 9()
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

İLİŞKİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Lütfen her bir ifadenin size uygunluğunu 7 dereceli ölçek üzerinde değerlendirip, sizi ifade ettiğini düşündüğünüz derecenin yanındaki boşluğa (X) işareti koyunuz.

1) Sevgiliniz ihtiyaçlarınızı ne kadar karşılıyor?

1() 2() 3() 4() 5() 6() 7()

Hiç

Çok iyi

Karşulamıyor

karşılıyor

2) Genel olarak ilişkinizden ne kadar memnunsunuz?

1() 2() 3() 4() 5() 6() 7()

Hiç

Çok

memnun değilim

memnunum

3) Diğerleri ile karşılaştırıldığında ilişkiniz ne kadar iyi?

1() 2() 3() 4() 5() 6() 7()

Çok daha

Çok daha

kötü

iyi

4) Ne sıklıkla ilişkinize hiç başlamamış olmayı istiyorsunuz?

1() 2() 3() 4() 5() 6() 7()

Hiçbir zaman

Her zaman

5) İlişkiniz ne dereceye kadar sizin başlangıçtaki beklentilerinizi karşılıyor?

1() 2() 3() 4() 5() 6() 7()

Hiç

Tamamen

karşulamıyor

karşılıyor

6) Sevgilinizi ne kadar seviyorsunuz?

1() 2() 3() 4() 5() 6() 7()

Hiç

Çok

sevmiyorum

seviyorum

7) İlişkinizde ne kadar problem var?

1() 2() 3() 4() 5() 6() 7()

Hiç

Çok fazla

yok

problem var

ÖZGEÇMİŞ

1989 yılında Çorlu'da doğdu. İlköğretimi Ankara'da ve liseyi Sakarya'da tamamladı. 2007 yılında İstanbul Kültür Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nü % 100 burslu kazandı ve 2011 yılında mezun oldu. Üniversite döneminde 2 aylığına yabancı dilini geliştirmek amacıyla İngiltere'ye gitti. Yine üniversite döneminde psikolojinin farklı alanlarında stajlar yaptı. Ardından 2011 yılında İstanbul Arel Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde tezli yüksek lisans yapmaya hak kazandı. 2012 yılından beri özel bir rehabilitasyon merkezinde psikolog olarak görev yapmaktadır.